KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Keski-Suomen hyvinvointialue

Lastensuojelun perhehoidon toimintaohje 1.1.2027 alkaen

Sisällys

1 Lastensuojelun perhehoito 4
2 Perhehoidon eri muodot....5
2.1 Lyhytaikainen perhehoito 5
2.2 Pitkäaikainen perhehoito....6
2.3 Läheissijaisvanhemmuus....6
2.4 Yksityinen sijoitus....7
2.5 Perhehoitopaikan valinta ja lapsen valmistelu sijoitukseen 7
2.6 Lapsen edun mukainen perhehoitopaikka....8
3 Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän rooli....9
4 Perhehoitajien rekrytointi ja valmennus....10
5 Lapsi perhehoidossa....12
5.1 Lapsen oikeudet....12
5.2 Lapsen turvallinen muutto....13
5.3 Lapsen hoiva, huolenpito ja kasvatus 14
5.4 Lääkehoito perhehoidossa....15
5.5 Rajoitukset 16
5.6 Yhteydenpito läheisiin ihmisiin 19
5.7 Lapsen tuki ja palvelut 20
6 Tuki perhehoitajalle 23
Tuki sijaissisarukselle 27
7 Perhehoidon turvallisuus 27
7.1 Tiedon antaminen, salaaminen ja säilyttäminen 28
7.2 Kriisi- ja väkivaltatilanteet....29
8 Perhehoidon muutostilanteet....30
8.1 Sijaishuoltopaikan muutos....30
8.2 Perheen jälleenyhdistäminen 30
8.3 Perhehoito jälkihuollon tukitoimena 31
8.4 Adoptio 32
9 Perhehoidon valvonta....33
9.1 Ennakollinen valvonta....34

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

9.2 Suunnitelmallinen valvonta 34
9.3 Reaktiivinen valvonta 34
9.4 Muistutus ja kantelu 35
10 Vanhemman velvollisuudet ja oikeudet sekä tuki 36
11 Perhehoitajan velvollisuudet ja oikeudet 38
11.1 Muutoksista ilmoittaminen 38
11.2 Yhteistyö 39
11.3 Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus sekä henkilötietojen käsittely 39
11.4 Perhehoitajan ja hänen perheensä yksityisyyden suoja 40
11.5 Kuuleminen asiaan osallisena 41
11.6 Oikeus vapaaseen 42
11.7 Sosiaali- ja eläketurva 43
12 Toimeksiantosopimus 43
12.1 Perhehoidon järjestäminen yksityisen toimijan kautta 46
13 Perhehoidon maksut, palkkiot, korvaukset ja myöntämisperusteet 46
13.1 Asiakasmaksu 46
13.2 Käynnistämiskorvaus 47
13.3 Hoitopalkkio 48
13.4 Kulukorvaus 51
13.5 Taloudellinen tuki lapsen kuluihin, joita peruskulukorvaus ei kata 53
13.5.1 Terveydenhuolto ja terapia 53
13.5.2 Opiskelukulut 54
13.5.3 Harrastuskulujen korvaaminen 54
13.5.4 Kilometrikorvaukset 56
13.6 Oima-järjestelmän kautta palkkioiden ja korvausten maksu 56
13.6.1 Perhehoidon maksatuspäivät 57
13.7 Vakuutukset 58
14 Perhehoidon säädöstausta 58
15 Yhteystiedot 59
16 Liitteet 59
Liite 1: Palkkiot ja kulukorvaukset 59

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Liite 2: Perhehoidon valvontaprosessi 1

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

1 Lastensuojelun perhehoito

Toimintaohje on hallinnollinen ohje siitä, miten Keski-Suomen hyvinvointialueella toteutetaan lastensuojelun toimeksiantosopimussuhteista perhehoitoa. Toimintaohjeen tavoitteena on tukea perhehoitajia ja hyvinvointialueen työntekijöitä hyvän perhehoidon toteuttamisessa yhdenmukaisesti sekä turvata perhehoidossa oleville lapsille hyvä hoito sekä hyvät olosuhteet kasvuun ja kehitykseen. Toimintaohje pohjautuu THL:n suosituksiin perhehoidon toimintaohjeen sisällöiksi (THL, Työpaperi 6/2021).

Lastensuojelussa perhehoito tarkoittaa lapsen hoidon, kasvatuksen ja muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä tehtävään hyväksytyssä perheessä. Lastensuojelun perhehoidosta tuli sijaishuollon ensisijainen hoitomuoto 1.1.2012 alkaen. Perhehoitoa käytetään sekä lastensuojelun avohuollon tukitoimena että sijaishuoltona huostaan otetuille lapsille. Perhehoitoa voidaan lisäksi järjestää ostopalveluna yksityisiltä palveluntuottajilta ja järjestöiltä. Perhehoitoa voidaan käyttää myös lastensuojelun jälkihuollon tukitoimena. Sijoitusten perimmäisenä tavoitteena on aina lapsen kotiutumisen tukeminen.

Keski-Suomen hyvinvointialueen sosiaalitoimen vastuulla on hyvinvointialueella asuvien lasten perhehoidon järjestäminen silloin, kun lapsi tarvitsee sijaishuoltopaikkaa perhehoidossa. Sekä sijoittava hyvinvointialue että hyvinvointialue, jolle lapsi on sijoitettu, toimivat valvovana viranomaisina suhteessa toimeksiantosuhteisiin perhehoitajiin.

Hyvinvointialueen sosiaalitoimen nimeämä perhehoidon vastuutyöntekijä vastaa siitä, että perhehoitaja saa tukea. Vastuutyöntekijä nimetään jokaiselle perhehoitajalle. Perhehoidon tuen järjestämisen näkökulmasta on hyvä, että perhehoidon vastuutyöntekijänä toimii eri henkilö kuin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Perhehoitajien tukena toimivilla työntekijöillä tulee olla käytettävissään moniammatillista asiantuntemusta.

Jos lapsi on sijoitettu jonkin muun kuin sijoituksen tehneen hyvinvointialueen alueelle, tulee Keski- Suomen hyvinvointialueen sosiaalitoimen ilmoittaa lapsen sijoituksesta ja sen päättymisestä sen hyvinvointialueen sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jonka alueelle lapsi on sijoitettu. Sen hyvinvointialueen sosiaalitoimen, jonka alueelle lapsi on sijoitettu, tulee pitää rekisteriä alueelleen sijoitetuista lapsista. Näin mahdollistetaan palveluiden ja tukitoimien järjestäminen lapselle hyvinvointialueiden sosiaalitoimien ja kuntien (esim. koulu) välisenä yhteistyönä. Kotikunta ei muutu, jos lapsi sijoitetaan asumaan toiselle paikkakunnalle. Lapsen osoitteenmuutos, ja muuttoilmoitukset tehdään sosiaalitoimesta.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa Keski-Suomen hyvinvointialueen lastensuojelun sosiaalityöntekijä neuvottelee sopimuksen sisällöstä perhehoitajan kanssa ja johtava sosiaalityöntekijä allekirjoittaa toimeksiantosopimuksen. Toimeksiantosopimuksen sisältö noudattaa tätä ohjeistusta. Toimeksiantosopimus on asiakirja, jossa perhehoitaja ja sijoittava hyvinvointialue sopivat perhehoitoon liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet. Perhehoitajana voi toimia ennakkovalmennuksen hyväksytysti käynyt pariskunta tai yksin asuva aikuinen.

2 Perhehoidon eri muodot

Vastatessaan sijaishuollossa olevan lapsen hoidosta ja kasvatuksesta perhehoitaja hoitaa julkista hallintotehtävää.

2.1 Lyhytaikainen perhehoito

Lyhytaikaisessa perhehoidossa lapsi on vaihtelevan ajan, joko kiireellisen sijoituksen, kiireellisen avohuollon sijoituksen tai avohuollon sijoituksen päätöksellä, tai tuomioistuimen antaman väliaikaisen määräyksen nojalla. Lapsi voidaan sijoittaa kiireellisesti oman kodin ulkopuolelle, kun lapsi on välittömässä vaarassa tai hän on muutoin kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa (LSL 38§).

Lastensuojelun sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä ottaa yhteyden Perhehoitoyksikkö Koivikkoon lapselle sopivan perhehoitoperheen löytymiseksi kiireellisessä tilanteessa tai suunnitelmallisessa avohuollon sijoituksessa. Lastensuojelulain mukaan lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle tulee tehdä ensisijaisesti perhehoitoon, myös kiireellisissä tilanteissa.
Lyhytaikaista, tavoitteellista perhehoitoa lastensuojelun avohuollon tukitoimena voidaan järjestää lapsen vanhemman ja yli 12- vuotiaan omalla suostumuksella.
Avohuollon sijoituksen edellytyksenä on (LSL 37§), että sijoitus on tarpeen:
1) lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi;
2) lapsen kuntouttamiseksi; tai
3) lapsen huolenpidon järjestämiseksi väliaikaisesti huoltajan tai muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tällöin vastaavan henkilön sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Lyhytaikaista perhehoitoa tarjoavalta, perhehoitolain edellytykset täyttävältä perheeltä edellytetään PRIDE-valmennuksen lisäksi kykyä toimia lapsen kanssa kriisitilanteissa, kohdata lapsen traumaattisen kokemuksen aiheuttamia tunteita ja reaktioita sekä valmiutta sitoutua ja kykyä luopua lapsesta sijoituksen päättyessä. Lyhytaikaisena perhehoitajana toimivilta edellytetään lisäksi lyhytaikaisen perhehoidon lisäkoulutuksen suorittamista.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

2.2 Pitkäaikainen perhehoito

Pitkäaikaisessa perhehoidossa järjestetään huostaan otetun lapsen sijaishuolto.

Lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto jos:

- puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä ja kehitystä tai
- lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niillä rinnastettavalla käyttäytymisellään vaarantaa kehitystään ja terveyttään
- avohuollon tukitoimet eivät ole lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi
- sijaishuollon arvioidaan olevan lapsen edun mukaista.

Huostaanottopäätös voidaan tehdä vain, mikäli kaikki edellä mainitut edellytykset ovat samanaikaisesti olemassa (LSL 40 §).

Perhehoitolain edellytykset täyttävät PRIDE-valmennuksen käyneet perhehoitajat tarjoavat pitkäaikaista perhehoitoa niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee, tarvittaessa täysi-ikäiseksi saakka. Perhehoidon kestoa tarkastellaan asiakassuunnitelman yhteydessä.

2.3 Läheissijaisvanhemmuus

Ensisijaisesti, ennen lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle, on aina sosiaalityöntekijän selvitettävä lapsen läheisverkoston mahdollisuudet ottaa lapsi luokseen asumaan tai muutoin osallistua lapsen tukemiseen.

Perhehoitoyksikkö Koivikko tekee läheisperheselvityksen eli perhekohtaisen valmennuksen lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän pyynnöstä sen jälkeen, kun lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on selvittänyt läheisperheen elämäntilanteen sekä rekisteritiedot, ja todetaan ettei tiedoissa ilmene esteitä perhehoitajan valmennukseen osallistumiseen. Perhekohtainen valmennus tehdään joko työparina lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa tai Perhehoitoyksikkö Koivikon omana työparityönä. Valmennuksessa sovelletaan Pesäpuun Läheissijaisvanhemmuus-työskentelymallia. Perhekohtaisen valmennuksen jälkeen lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekee kokonaisarvion pohjalta päätöksen siitä, sijoitetaanko lapsi läheisperheeseen. Jos läheisperhe hyväksytään perhekohtaisen valmennuksen jälkeen sijaisperheeksi, tulee perhehoitajien osallistua

läheissijaisperheille tarkoitettuun PRIDE-materiaaliin perustuvaan ryhmämuotoiseen valmennukseen.

2.4 Yksityinen sijoitus

Yksityinen sijoitus ei liity huostaanottoon, eikä ole toimeksiantosuhteista perhehoitoa ja näin ollen hoitajalla ei ole perhehoitajan velvollisuuksia eikä oikeuksia. Jos yksityinen sijoitus tapahtuu hyvinvointialueen aloitteesta tai myötävaikutuksella, on hyvinvointialueella kuitenkin velvollisuus turvata lapsen hoitoonsa ottaneelle henkilölle taloudelliset edellytykset lapsen hoitamiseksi ja kasvattamiseksi. Silloin hyvinvointialue järjestää lastensuojelulain 7 luvussa tarkoitettuja avohuollon tukitoimia lapsen hoidon ja kasvatuksen edistämiseksi. Yksityisessä sijoituksessa hoitajalle maksetaan perhehoidon luonteista palkkiota (peruspalkkio) ja kulukorvausta (iänmukainen), ja tarvittaessa järjestetään avohuollon lastensuojelun tukitoimia.

Yksityinen sijoitus ei vaikuta lapsen huoltajuuteen, ellei lapsen huollosta ole sovittu tai tuomioistuin määrännyt siitä lapsenhuoltolain mukaisesti. Jos lapsen luokseen ottanut henkilö ei ole lapsen huoltaja, hänellä ei ole huoltajalle kuuluvaa päätösvaltaa lapsen asioissa. Yksityisesti sijoitetun lapsen hoitajalla ei ole lapsen elatusvelvollisuutta. Yksityisessä sijoituksessa olevan lapsen vanhempien kohdalla ei tehdä asiakasmaksuperintää hyvinvointialueelle, joten myöskään hoidossa olevalle lapselle ei kerry itsenäistymisvaroja. Yksityisestä sijoituksesta ei synny jälkihuolto-oikeutta.

Yksityisessä sijoituksessa

- Lapsen huoltaja hyväksyy sijoituksen ja valitsee sijoituspaikan.
- Lapsen vanhempi vastaa edelleen lapsen elatuksesta.
- Elatustuki/elatusapu vähennetään lapsen hoidosta vastaavalle maksettavasta kulukorvauksesta.
- Lapsilisät ja mahdolliset lapselle kuuluvat eläkkeet siirretään lapsen hoidosta vastaavalle henkilölle käytettäväksi lapsen elinkustannuksiin.
- Lapsen hoidosta vastaavalle henkilölle esitellään normaalit sosiaali- ja terveyspalvelut sekä tarvittaessa tuetaan perhettä avohuollon tukitoimilla.

2.5 Perhehoitopaikan valinta ja lapsen valmistelu sijoitukseen

Lapsen perhehoito asettaa~~kin~~ perhehoitajalle erityisiä osaamisvaatimuksia myös osallisuuden tukemisen suhteen, sillä lapsen osallisuuden tukeminen linkittyy aina lapsen ikään ja kehitystasoon. Käytännössä tämä tarkoittaa riittävien tietojen omaamista lapsen kehityksestä, asemasta ja oikeuksista sekä lapsen käytettävissä olevista oikeusturvakeinoista. Perhehoitopaikan valinta tulee tehdä huolellisesti

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

ottamalla huomioon lapsen yksilölliset tarpeet. Valinnassa tulee kiinnittää erityistä huomiota kiireellisen sijoituksen, avohuollon sijoituksen tai huostaanoton perusteisiin, lapsen tarpeisiin sekä lapsen sisarussuhteiden ja muiden läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen ja hoidon jatkuvuuteen. Lisäksi perhehoitopaikan valinnassa on huomioitava lapsen tilanne fyysisestä, psyykkisestä, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta (Lastensuojelulaki 4§), sekä huomioitava lapsen kielellinen, kulttuurinen sekä uskonnollinen tausta (Lastensuojelulaki4§, 50§). Suomen perustuslaki takaa jokaiselle mm. uskonnon ja omantunnon vapauden sekä oikeuden omaan kieleen ja kulttuuriin (Perustuslaki 11 ja 17§).

Perhehoitajan kodin olosuhteiden tulee olla sellaiset, että ne turvaavat parhaalla mahdollisella tavalla perheeseen tulevalle lapselle hänen tarpeidensa mukaisen asuin- ja elinympäristön. Sijoitettavalla lapsella tulee olla käytössään oma, ikkunallinen huone. Perhehoitajan kodin sopivuutta harkittaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota perhehoitajien ihmissuhteisiin sekä perhehoitajie~~n~~ valmiuksiin vastata sijoitettavan lapsen tarpeisiin lapsen edun mukaisesti. Lisäksi on selvitettävä, hyväksyvätkö muut perhehoitoperheen jäsenet - mukaan luettuna perhehoitajan omat ja aiemmin sijoitetut lapset sekä muut kodissa asuvat- uuden lapsen tulon perheeseen ja saako perhehoitoon sijoitettava lapsi perhehoitoperheen muihin jäseniin nähden tasavertaisen aseman. Jos perhehoitoperheessä on jo sijoitettuna lapsi, tulee perhehoitajan arvioida uuden sijoituksen toteuttamista yhdessä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa.

Ennen sijoitusta lasta koskevaa tietoa voi luovuttaa tulevalle perhehoitajalle sellaisessa muodossa, että lasta ja perhettä ei voida tunnistaa. Lapsen terveydentila on tutkittava huostaanoton valmistelun yhteydessä, ellei sitä ole juuri tehty.
Vammaisen lapsen lastensuojelun sijoituspaikan valinnassa on kiinnitettävä erityistä huomioita viranomaisyhteistyöhön, ja siitä sopimiseen yli sektorirajojen (esim. vammaispalvelut). Erityistä huomiota on kiinnitettävä perhehoitajien mahdollisuuteen vastata lapsen hoidon tarpeisiin ja kodin soveltuvuuteen vammaisen lapsen asumiseen. Vammaisen lapsen perhehoitajille tulee tarjota sijoituksen tarpeita vastaavat tiiviimmät tukipalvelut. Tehtävän kuormitus on huomioitava perhehoitajan vapaan järjestämisessä.

2.6 Lapsen edun mukainen perhehoitopaikka

Lapsen tarpeet ja etu tulee arvioida fyysisestä, psyykkisestä, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta (Lastensuojelulaki 4§). Lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä lastensuojelulain mukaisesti huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan. Mikäli lapsella on useampi sisarus, joita ei sijoiteta

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

samaan paikaan tai osa jää syntymäkotiin, tulee sisarusten välisestä yhteydenpidosta sopia. Perhehoitajan tulee sitoutua sisarussuhteiden ylläpitämiseen lapsen asiakassuunnitelman mukaisesti.

Lastensuojelua toteutettaessa on aina selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide. Mielipide voidaan jättää selvittämättä vain, jos selvittäminen vaarantaisi lapsen terveyttä tai kehitystä tai jos se olisi muutoin ilmeisen tarpeetonta. Kaksitoista vuotta täyttäneellä lapsella on oikeus käyttää huoltajan tai muun laillisen edustajan ohella erikseen puhevaltaansa itseään koskevassa lastensuojeluasiassa.

Kun lapsi tarvitsee perhehoitoa, lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ottaa yhteyttä Perhehoitoyksikkö Koivikkoon. Perhehoitoyksikkö Koivikko selvittää lapsen tarpeita vastaavan perhehoitopaikan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän antamien tietojen perusteella. Etsittäessä pitkäaikaista perhehoitopaikkaa Koivikon sosiaalityöntekijä ja lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä käyvät ensin tutustumassa perhehoitopaikkaan. Mikäli sijoitusta voidaan lähteä edistämään, tutustuu sijoitettava lapsi ja hänen läheisensä perhehoitopaikkaan yhdessä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Lapsen tarpeita vastaava perhehoitopaikka voi sijaita myös Keski-Suomen hyvinvointialueen ulkopuolella. Perhehoitopaikan valintaa ei määritä perhehoitopaikan sijainti, vaan lapsen tarpeet.

3 Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän rooli

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ensisijainen velvollisuus perhehoidossa on huolehtia lapsen oikeudesta tarvitsemaansa hoivaan, huolenpitoon ja kasvatukseen sekä muusta tuesta, joka edistää hänen kuntoutumistaan perhehoidossa. Sosiaalityöntekijä seuraa ja arvioi lapsen sijaishuollon tavoitteiden toteutumista ja vastaa siten lapsikohtaisesta valvonnasta. Perhehoidossa olevalle lapselle on laadittava asiakassuunnitelma, jonka tekeminen ja päivittäminen ovat lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän vastuulla. Asiakassuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on koko sijaishuollon ajan velvollisuus varmistua siitä, että perhehoito vastaa lapsen etua. Sosiaalityöntekijän tulee käydä säännöllisesti sijaisperheessä ja tavata lasta henkilökohtaisesti sekä keskustella muiden perheen jäsenten kanssa. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävänä on yhteistyössä perhehoitajan vastuutyöntekijän, perhehoitajien ja mahdollisten muiden sijoittavien tahojen edustajien kanssa huolehtia siitä, että kaikkien perheessä asuvien lasten oikeudet toteutuvat. Lapsen vastuusosiaalityöntekijän tehtävänä on valvoa, että lapsen sijoitus perhehoitoon toteutuu lastensuojelulain mukaisesti ja lapsi saa sijoituksen aikana tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Jos perheeseen on sijoitettu lapsia eri hyvinvointialueilta, tulee tehdä yhteistyötä yli hyvinvointialuerajojen. Yhteistyötä vaativat myös sijoitettujen lasten tapaamisjärjestelyt, perhehoidossa olevien kaikkien lasten sisarussuhteiden vahvistaminen, perhehoitajan vapaan järjestäminen ja valvontakäyntien tarkoituksenmukainen organisointi.

Yhteydenpito omaan sosiaalityöntekijään

Lapselle on tarjottava mahdollisuus tavata kahden kesken omaa, hyvinvointialueen nimeämää sosiaalityöntekijää riittävän usein. Lapsella on oikeus luottamukselliseen suhteeseen vastuutyöntekijänsä kanssa. Huostaanoton perusteet ja ne lastensuojelun toimet, joihin on ryhdytty, on käytävä lapsen kasvaessa läpi aina uudelleen lapsen kehitystason ja iän mukaisesti, jotta lapselle muodostuu todenmukainen kuva omasta menneisyydestään ja nykyisestä tilanteestaan. Lapsen ja hänen sosiaalityöntekijänsä tai muun lastensuojelun työntekijän väliset tapaamiset tulee kirjata asiakassuunnitelmaan. Sijoittavan hyvinvointialueen sosiaalitoimen työntekijä saa tapaamisissa tietoa lapsen sijaishuollon toteutumisesta ja valvoo lapsen edun toteutumista. Tapaamisen sisällöt kirjataan lapsen asiakaskertomukseen.

Lapsen on voitava luottaa siihen, että hänen luottamuksellisesti kertomansa asiat eivät välity sosiaalityöntekijältä eteenpäin ilman perusteltua syytä. Joissakin tapauksissa on välttämätöntä luovuttaa tai välittää lapsen antamaa tietoa eteenpäin. Sosiaalityöntekijän tulee kertoa lapselle, millä edellytyksillä lapsen kertomat asiat on luovutettava huoltajille tai perhehoitajille.

Henkilökohtaisten tapaamisten lisäksi on tärkeää mahdollistaa myös muu yhteydenpito. Vuorovaikutus lapsen ja sosiaalityöntekijän välillä tulee olla mahdollisimman helppoa ja toteutettavissa lapsen toivomassa muodossa. Lapsen yhteydenpitoa omaan lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään tuetaan varmistamalla sijoitetulle lapselle hänen ikänsä ja kehitystasonsa sen salliessa tarvittavat välineet digitaaliseen yhteydenpitoon (esim. älypuhelin tai tabletti).

4 Perhehoitajien rekrytointi ja valmennus

Perhehoitoyksikkö Koivikko vastaa lastensuojelun perhehoitajien rekrytoinnista. Perhehoitajien valmennuksen ja hyväksymisen kautta varmistetaan, että perhehoitajilla on edellytykset ja riittävät valmiudet toimia perhehoitajina.

Perhehoitajaksi ryhtyvällä on lakisääteinen oikeus saada valmennusta ja koulutusta, jotta perheellä olisi riittävästi tietoa perhehoitotoiminnasta.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Ennakkovalmennus

Perhehoitoyksikkö Koivikko valmentaa perheet ryhmämuotoisesti valtakunnallisesti hyväksytyn PRIDE-valmennuksen mukaisesti. PRIDE-valmentajakoulutuksen käyneet perhehoitaja ja sosiaalityöntekijä valmentavat uusia perheitä yhdessä. PRIDE-valmennus koostuu yhdeksästä ryhmätapaamisesta sekä neljästä perhetapaamisesta. PRIDE-valmennus on perhehoitajille maksuton.

PRIDE-valmennus perustuu perhehoitajilta edellytettäviin viiteen valmiuteen:

1. Suojella ja hoivata lasta.
2. Tukea lapsen yksilöllistä kehitystä.
3. Tukea lapsen suhteita syntymävanhempiin ja turvata lapsen muiden läheisten ihmissuhteiden jatkuminen.
4. Sitoutua lapseen ja toimia hänelle luotettavana aikuisena tarvittaessa koko elämän ajan.
5. Tehdä yhteistyötä lapsen asioissa.

PRIDE-valmennuksen tavoitteena on, että perhehoitajuutta harkitsevat saavat riittävästi tietoa ja ymmärrystä perhehoidosta, lastensuojelusta sekä valmiuksista, joita perhehoitajat tarvitsevat pystyäkseen tekemään päätöksen perhehoitajiksi ryhtymisestään. Soveltuvuutta arvioitaessa on tärkeää varmistaa perhehoitajan kyky suojella ja hoivata lasta sekä luoda hänelle turvallinen ympäristö (fyysinen, psyykkinen, emotionaalinen, seksuaalinen). Perhehoitajalla tulee olla kyky ja halu tukea lapsen suhteita syntymävanhempiinsa ja turvata lapsen muiden ihmissuhteiden jatkuminen. Perhehoitajan tulee myös olla valmis sitoutumaan lapseen ja toimia hänelle luotettavana aikuisena tarvittaessa koko elämän ajan. Perhehoitajalla tulee näiden valmiuksien lisäksi olla kykyä ja halua tehdä yhteistyötä lapsen asioissa myös viranomaisten ja hoitotahojen kanssa. Näistä asioista on varmistuttava ennen toimeksiantosopimuksen tekemistä ja lapsen sijoitusta perheeseen.

Aikaisemmin ennakkovalmennukseen tulevilta on tarkistettu seuraavat asiakirjat:

- terveydentilaa koskeva T-lausunto
- sosiaalitoimen lausunto
- rikosrekisteriote (Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä
- 14.6.2002/504 5 §)
- poliisirekisteriote

Apulaistietosuojavaltuutetun antaman päätöksen 13.1.2022 perusteella ennakkovalmennukseen tulevalta perheeltä ei voida tarkistaa poliisirekisteritietoja. Tällä hetkellä lainsäädäntö ei mahdollista muidenkaan yllä mainittujen tietojen

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

tarkistamista ennakkovalmennukseen tulevilta perheiltä. Tiedot voi tarkistaa siinä vaiheessa, kun on tiedossa, kuka lapsi sijoitetaan sijaisperheeseen, ei aikaisemmin.

Esteet perhehoitajaksi ryhtymiselle

Ehdottomia esteitä valmennukseen osallistumiseen ovat:

- Akuutti kriisitilanne perheessä tai arjenhallinnan vaikeudet
- Vakava toimintakykyä heikentävä sairaus tai riippuvuus tai mielenterveyshäiriö
- Perheessä oleva akuutti tai toistuva lastensuojelun, perhesosiaalityön, aikuissosiaalityön tai toimeentulotuen asiakkuus
- Perhehoitajana toimimisen estävä rikostausta tai poliisirekisterimerkinnät
- Perheessä hyväksytään tai käytetään fyysisiä rangaistusmenetelmiä kasvatuksessa
- Puoliso tai joku muu perheenjäsen vastustaa ennakkovalmennukseen tuloa tai sijoitusta

Ennen valmennusta kotikäynnillä selvitetään kodin olosuhteiden tarkoituksenmukaisuus.

Perhehoitoyksikkö Koivikko toteuttaa myös läheisperheiden perhekohtaista valmennusta.

5 Lapsi perhehoidossa

5.1 Lapsen oikeudet

Vastatessaan sijaishuollossa olevan lapsen hoidosta ja kasvatuksesta perhehoitaja hoitaa julkista hallintotehtävää. Hänen tulee osaltaan taata, että sijaishuollossa olevan lapsen perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat.
YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen (LOS) mukaan kaikki lapset (alle 18-vuotiaat) ovat itsenäisiä yksilöitä, joilla on omat oikeudet. Sen keskeisiä periaatteita ovat

- lapsen edun ensisijaisuus
- lapsen oikeus erityiseen suojeluun
- syrjimättömyys
- oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen
- oikeus tulla kuulluksi ja osallistua

Lapsen edun ensisijaisuus velvoittaa kaikkia lapsen kanssa työskenteleviä. Lapsen etu on arvioitava yksilökohtaisesti lapsen erityistilanteen ja lapsen erityispiirteiden mukaisesti. Arviointiin vaikuttavat esimerkiksi lapsen ikä ja kehitystaso. Mitä kehittyneempi lapsi on, sitä enemmän on asetettava painoa hänen omille näkemyksilleen.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Lapsella on oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon. Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatus sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito perhehoidossa. Hänen oikeutensa tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin tulee turvata, siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 1 §:ssä säädetään. Lapsen hoito, kasvatus ja valvonta voivat sisältää lastensuojelulain mukaisia rajoituksia.

Lapsella on oikeus saada osakseen ymmärtämystä ja hellyyttä. Lapsen alistaminen, ruumiillinen kurittaminen ja muu loukkaava kohtelu on kielletty. Lasta on suojeltava kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, huonolta kohtelulta ja hyväksikäytöltä. Laiminlyönnin, hyväksikäytön, pahoinpitelyn tai muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun kohteeksi joutuneen lapsen ruumiillista ja henkistä toipumista sekä yhteiskunnallista sopeutumista tulee edistää perhehoidossa. Lapselle tulee olla tarjolla hänen tarpeidensa mukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja muu tuki, joka edistää hänen kuntoutumistaan. Perhehoidon tulee edistää lapsen terveyttä, itsekunnioitusta ja ihmisarvoa.

Lasten osallisuus tulee nähdä laajana oikeutena. Osallisuus päätöksentekoon tarkoittaa tiedon saamisen lisäksi myös lapsen tietoisuutta häntä itseään koskevan tiedon antamisesta muille ja mahdollisuutta osallistua tietojen antamiseen. Oikeus ilmaista mielipiteensä vapaasti tarkoittaa sitä, että lapsi voi halutessaan myös olla osallistumatta ja ilmaisematta näkemyksiään. Häntä ei saa painostaa eikä hänen mielipiteisiinsä saa pyrkiä vaikuttamaan. Lapsen vapaa mielipiteen ilmaisu edellyttää, että keskustelutilanne on turvallinen ja että häntä kohdellaan kunnioittavasti.

Yksi tärkeimmistä perhehoidossa olevan lapsen oikeuksista on oikeus pitää yhteyttä vanhempiin ja muihin hänelle läheisiin henkilöihin. Kyseessä on lapsen oikeus ja sitä voidaan rajoittaa vain lain tarkoittamissa tilanteissa ja silloin kun se on lapsen edun mukaista. Lapsen oikeuteen pitää yhteyttä läheisiinsä liittyy velvoite arvioida säännöllisesti perheen jälleenyhdistämisen mahdollisuutta.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee lastensuojeluprosessin aikana arvioida, onko lapselle tarpeen hakea lastensuojelun edunvalvojaa. Lapselle tulee määrätä edunvalvoja, jos lapsen huoltaja ei voi toimia puolueettomasti tai muuten lapsen edun mukaisesti ja edunvalvojan määrääminen on tarpeen asian selvittämiseksi tai muutoin lapsen edun turvaamiseksi.

5.2 Lapsen turvallinen muutto

Sijoitus perhehoitoon on aina iso muutos lapselle, hänen vanhemmilleen ja muille läheisilleen sekä perhehoitoperheelle. Sijoitus perhehoitoon tulee toteuttaa

turvallisesti ja suunnitelmallisesti pyrkien yhteistyöhön lapsen, vanhempien ja mahdollisesti lapsen muiden läheisten ihmisten kanssa. Sijoitustyöskentelyssä on tärkeää, että lapsen vanhempi/vanhemmat ovat mukana prosessissa lapsen tukena. Jos vanhemmat eivät pysty olemaan lapsensa tukena, läheisverkostosta pyritään löytämään joku muu henkilö tukemaan lasta. Lapsen kannalta on merkityksellistä, että vanhempia autetaan hyväksymään lapsensa sijoitus tai ainakin toimimaan lapsen edun mukaisesti, jolloin lapsella on sisäinen lupa ja mahdollisuus kiintyä perhehoitajiinsa ja muihin perheenjäseniin. Myös tieto siitä, että hänen vanhemmistaan, sisaruksistaan ja muista läheisistään huolehditaan, on tärkeää lapselle.

Tutustumisen suunnitelma tulee tehdä yksilökohtaisesti lapsen edun mukaisesti. Lapsen ja pitkäaikaisen perhehoitoperheen tutustumiseen on varattava riittävästi aikaa ja tutustumisia tulee olla riittävän usein. Lapsi voi vierailla perhehoitajan luona ennen lopullista siirtymistä. Lapsen siirtymää ja tulevaa perhehoitoa helpottaa, jos lapsen historia (esim. valokuvat) ja hänelle tärkeät lelut ja muut tavarat seuraavat hänen mukanaan. Perhehoitajan on hyvää tietää, millaisia tapoja ja rutiineja lapsella on, jotta hän osaa ottaa ne huomioon hoitaessaan lasta.

Perhehoitoon sijoittaminen voi olla nopeasti syntyvä kriisitilanne, jolloin lasta ei ole pystytty lainkaan ennalta valmentamaan tulevaan muutokseen. Kiireellisten sijoitusten tilanteissa lapsen on tärkeä tietää mihin hän on matkalla, miksi ja mitä seuraavaksi tapahtuu.

5.3 Lapsen hoiva, huolenpito ja kasvatus

Perhehoidossa tapahtuvan huollon ja kasvatuksen tulee turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti. Lapselle on pyrittävä antamaan turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö sekä suojeltava kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, huonolta kohtelulta ja hyväksikäytöltä. Lasta tulee suojata, jotta hän ei vahingoita itseään tai muita. Esimerkiksi vahingollisten esineiden pois ottaminen hyvin pieniltä lapsilta tai lapsen rauhoittaminen syliin on normaalia turvallisuuden varmistamista, mikä ei edellytä erillisen päätöksen tekemistä.

Tavanomaisia kasvatuksellisia keinoja ovat mm. kotiintuloaikojen ja ystävien vierailuaikojen määrittäminen. Myös ruokailuaikojen määrittäminen, pöytätapojen opettelu sekä rahan käytön harjoittelu, kuten myös syy- ja seuraussuhteiden, kotitöiden tekemisen ja muun vastuunkannon opettelu kuuluvat tavanomaiseen hyvään kasvatukseen.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Puhelimen käytön rajoittaminen hyväksyttävänä kasvatuksellisena toimenpiteenä tai perheen sääntönä voi tulla kyseeseen esim.:

- öiseen aikaan, mikäli näin turvataan lapsen tarvitsema riittävä lepo yöllä tai mikäli sille on muu hyväksyttävä peruste,
- lapsi käy koulua tai lukee läksyjä,
- lapsi osallistuu perheen yhteiseen toimintaan esimerkiksi yhteisissä juhlissa tai
- ruokailutilanteissa.

Älypuhelimia käytetään moneen muuhunkin asiaan kuin yhteydenpitoon. Myös tablettien ja muiden laitteiden sovellusten, internetin käytön ja pelaamisen valvominen ja kasvatuksellinen rajaaminen tarvittaessa on perhehoitajan tehtävä. Mikäli internetin käyttö tai pelaaminen alkaa olla lapselle haitallista, on suositeltavaa keskustella lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa siitä, mikä on kyseiselle lapselle hänen ikänsä, kehitystasonsa ja arjen rutiinit huomioiden sopiva määrä. Perhehoitajan toimivaltaan kuitenkin kuuluu perheen arjessa esimerkiksi peliaikojen määrittely. Perhehoitaja huolehtii myös viranomaisten peleille, palveluille ja erilaisille mediasisällöille asettamien ikärajojen noudattamisesta. **Mikäli älylaitteiden käyttöä joudutaan merkittävästi rajoittamaan, tulee asiasta keskustella lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa.**

5.4 Lääkehoito perhehoidossa

Perhehoidossa olevan lapsen ja nuoren asiakassuunnitelmaan kirjataan lapsen olennaiset terveystiedot sekä lapsen tarvitseman lääkityksen ja sen toteuttamisen ja seurannan edellyttämät toimet ja vastuut. Lääkkeenanto perustuu lääkärin antamaan lääkemääräykseen, reseptin ehdottomaan noudattamiseen ja lääkkeen vaikutusten seurantaan. Perhehoitaja huolehtii siitä, että lapsi käy sovitusti lääkärin vastaanotolla, jossa arvioidaan hoidon jatkuvuutta ja lääkityksen tarvetta. Perhehoitaja hankkii lapselle määrätyt lääkkeet ja huolehtii lääkkeen antamisesta lapselle lääkereseptin mukaisesti. Perhehoitajalla ei ole oikeutta tehdä lapsen terveydenhuoltoon liittyviä päätöksiä. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä vastaa siitä, että perhehoitajalla on sijoituksen alkaessa käytössään kaikki tarvittava tieto lapsen hyvän hoidon toteuttamiseksi. Lasta koskevat lääkitystiedot käydään tarkoin läpi ennen sijoituksen alkamista.

Perheen lääkkeet säilytetään lukollisessa lääkekaapissa. Lääkkeet tulee säilyttää alkuperäispakkauksissaan lasten nimillä varustettuna sekaannusten välttämiseksi. Myös kaikki käsikauppalääkkeet ja vitamiinit säilytetään lukollisessa kaapissa lasten ulottumattomissa. Lääkkeet ja ajantasainen lääkitystieto on annettava lapsen mukaan myös kotiharjoittelun ja sijaishoidon ajaksi. Mikäli lapsen sijoitus perheessä päättyy, lapselle määrätyt lääkkeet ja ajantasainen tieto lääkityksestä siirtyvät lapsen mukana.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

5.5 Rajoitukset

Lastensuojelulain mukaisista rajoituksista yhteydenpidon rajoittaminen, ja 1.10.2026 alkaen aineiden ja esineiden poisottaminen kodin ulkopuolelle sijoitetulta lapselta (LSL 4b) ovat mahdollisia perhehoitoon sijoitetun lapsen kohdalla. Lisäksi luvatta perhehoidosta poistuneen lapsen kiinniottamisessa ja palauttamisessa on mahdollista käyttää lastensuojelulain edellyttämiä rajoitustoimia (LSL 69 d). Lapsen kiinniottoon ja palauttamiseen liittyvät toimenpiteet eivät kuitenkaan ole mahdollisia perhehoitajalle, vaan niiden toteutus on lastensuojelulaissa määritelty sosiaalihuollon viranomaiselle.

Jos lapsen ja läheisten yhteydenpidosta ei päästä sopimukseen, on tehtävä valituskelpoinen päätös yhteydenpidon rajoittamisesta. Lisäksi päätös yhteydenpidon rajoittamisesta voidaan tehdä tilanteessa, kun lapsen yhteydenpitoa on rajattava tunnistamattomiin henkilöihin. Tällainen tilanne voi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, kun lapsi tai nuori pitää yhteyttä henkilöihin, joilta hän saa päihdyttäviä aineita tai joiden kanssa hän suunnittelee rikollista toimintaa, eikä päätöksenteossa tunnisteta kaikkia henkilöitä, joihin rajoitus pitää kohdentaa. Päätöksenteosta vastaa sosiaaliviranomainen. Yhteydenpidon rajoittamista voidaan tehdä:

- jos yhteydenpidosta ei ole voitu asiakassuunnitelmassa tai erityisestä syystä muutoin sopia lapsen ja hänen vanhempiensa tai muiden läheisten kanssa,
- jos yhteydenpito vaarantaa sijaishuollon tarkoituksen toteuttamisen ja rajoittaminen on lapsen hoidon ja kasvatuksen kannalta välttämätöntä
- jos yhteydenpidosta on vaaraa lapsen hengelle, terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle
- jos rajoittaminen on välttämätöntä vanhempien, perheen muiden lasten tai perhehoitajan turvallisuuden vuoksi
- jos 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa yhteydenpitoa; sama koskee myös 12 vuotta nuorempaa lasta, jos hän on niin kehittynyt, että hänen tahtoonsa voidaan kiinnittää huomiota.

Yhteydenpidon rajoittaminen niin, että lapsen puheluja kuunnellaan kaiuttimen kautta, ei ole mahdollista edes yhteydenpidon rajoittamista koskevan päätöksen nojalla. Perhehoitaja voi tarpeen mukaan auttaa pientä lasta puhelinlaitteen hallinnassa ja istua lapsen lähellä puhelun aikana, jos lapsi niin toivoo esimerkiksi turvallisuuden tunteen säilyttämiseksi.

Jos lapsella on hallussaan aineita tai esineitä, joita alle 18-vuotias ei saa pitää hallussaan, voi perhehoitaja ottaa ne pois lapselta. Jos lapsella on hallussaan päihtymistarkoituksessa käytettävää ainetta tai esinettä taikka tällaisen aineen

käyttöön erityisesti soveltuvia välineitä, myös ne voidaan ottaa lapselta pois. Lapselta voidaan ottaa pois myös muut sellaiset aineet ja esineet, jotka vaarantavat lapsen omaa tai toisen henkilön henkeä, terveyttä, turvallisuutta, sijoituspaikan järjestystä tai soveltuvat vahingoittamaan omaisuutta. Edellytyksenä on, että perhehoitajalla on perusteltu syy epäillä, että lapsi käyttää aineita tai esineitä omaa tai muiden henkeä, terveyttä, turvallisuutta taikka sijoituspaikan järjestystä vaarantaen tai omaisuutta vahingoittaen. Edellä mainittuja aineita ovat esimerkiksi nikotiinituotteet, alkoholi, huumausaineet ja esineitä esimerkiksi partakoneen terät, puukot tai muut astalona käytettävät välineet. Alkoholi- ja nikotiinituotteet voi tuhota poisottamisen jälkeen eikä niitä palauteta lapselle.

Lisäksi lapselta voidaan ottaa pois rahat, maksuvälineet ja muut näihin verrattavat välineet, hyödykkeet tai omaisuus, jos niiden käyttö todennäköisesti vaarantaa lapsen omaa tai toisen henkilön henkeä, terveyttä, turvallisuutta, sijoituspaikan järjestystä, vahingoittaa omaisuutta tai vaarantaa lapsen oman tai toisen lapsen sijoituksen tarkoituksen toteutumista. Jos rahavarat, maksuvälineet tai muut näihin verrattavat välineet on otettu lapselta pois, tulee rahavarojen käyttö hyväksyttäviin tarkoituksiin mahdollistaa lapselle valvotusti. Käytännössä tällöin perhehoitaja huolehtii maksamisesta lapsen puolesta.

Lapselta voidaan ottaa pois myös lapsen hallussa olevat viestinnän mahdollistavat laitteet tai muut välineet silloin kun niiden käytön tavanomainen rajaaminen ei ole riittävää, ja jos lapsi käyttää laitetta tai välinettä vaarantaen omaa kehitystä ja hyvinvointia. Lapsi saattaa esimerkiksi viestiä sosiaalisessa mediassa itseään vahingoittavasti tai sopia keinoista poistua luvattomasti perhehoidosta. Lisäksi laitteet tai muut välineet voidaan ottaa pois, jos lapsi käyttää viestinnän mahdollistavaa laitetta tai välinettä vaarantaen omaa tai toisten henkilöiden turvallisuutta tai sijoituspaikan järjestystä taikka vaarantaa lapsen omaa tai toisten lasten sijoituksen tarkoituksen toteutumista. Edellä kuvattu tilanne voi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, jos lapsen olinpaikka on salattu vanhemmilta tai lapsi kuvaa muita sijaisperheen lapsia sosiaaliseen mediaan. Jos edellä mainitut laitteet tai muut välineet on otettu lapselta pois, on lapsen yhteydenpito läheisiin turvattava muilla tavoin.

Aineiden ja esineiden poisottaminen on mahdollista lakimuutoksen jälkeen myös avohuollon sijoituksessa olevilta lapsilta. Aineita tai esineitä poisottaessa perhehoitajan on huomioitava lapsen oikeus koskemattomuuteen: lakimuutos ei mahdollista perhehoitajalle kiinnipitoa tai voimakasta voimankäyttöä, vaan aineiden ja esineiden poisottamiseen pitää pyrkiä aina ensisijaisesti puhumalla. Poisottotilanteessa ei saa käyttää minkäänlaisia voimankäytön välineitä. Jos lapselta ei ole mahdollista ottaa pois

häntä tai muita vahingoittavia aineita ja esineitä keskustelemalla tai lievää voimaa käyttäen, perhehoitajan on oltava yhteydessä sosiaalihuollon viranomaiseen tai vakavassa vaaratilanteessa hätäkeskukseen.

Aineen tai esineen poisottamisesta on tehtävä päätös, jos poisotettua ainetta tai esinettä ei palauteta tai voi palauttaa lapselle heti tilanteen rauettua. Päätöksen esineiden tai aineiden poisottamisesta perhehoidossa olevan lapsen osalta tekee joko lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, Koivikon sosiaalityöntekijä tai päivystävä sosiaalityöntekijä virka-aikaan. Virka-ajan ulkopuolella päätöksen tekee sosiaali- ja kriisipäivystyksen työntekijä.

Jos lapselta joudutaan ottamaan puhelin tai muu yhteydenpitoon käytetty väline pois, eikä hän pysty tämän vuoksi olemaan yhteydessä läheisiin, pitää asiassa tehdä myös yhteydenpidon rajoittamispäätös, jonka kiiretilanteissa tekee myös sosiaalityöntekijä. Lapsen yhteydenpidon toteutuminen läheisiin muilla keinoin on kuitenkin varmistettava. Yhteydenpidon rajoittamispäätöstä ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos lapsen yhteydenpitoa ei tosiasiallisesti rajata, vaan hän voi pitää yhteyttä läheisiinsä esimerkiksi perheen muulla puhelimella tai viestintävälineellä.

Jos perhehoidossa sijoitettuna oleva lapsi on poistunut luvattomasti perhekodista tai ei palaa sinne sovitusti tai lapsi on luvallisen perhekodista poistumisen jälkeen matkalla paikkaan tai paikassa, josta ei ole ennalta sovittu, perhehoitajan on viipymättä ilmoitettava lapsen luvattomasta poissaolosta lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle, sijaisperheen vastuutyöntekijälle tai sijaishuollon päivystysnumeroon, p.0505279157. Virka-ajan ulkopuolella perhehoitajan pitää olla yhteydessä sosiaali- ja kriisipäivystykseen, puh. 0142660149. Perhehoitaja ei voi itse ottaa lasta kiinni, vaikka tietäisi lapsen olinpaikan, mutta voi osallistua lapsen etsimiseen. Kun sosiaalihuollon viranomainen saa tiedon lapsen luvattomasta poistumisesta, hänen velvollisuutenaan on ryhtyä toimenpiteisiin, jotta lapsi löydetään ja voidaan palauttaa takaisin sijaisperheen luokse.

Rajoitusten lisäksi saattaa tulla kyseeseen rikoslaissa säädetty hätävarjelu, mikäli lapsi käyttäytyy väkivaltaisesti. Hätävarjelua voidaan käyttää toisen henkilön suojaamiseen, esimerkiksi suojattaessa lasta toisen lapsen hyökkäykseltä. Se on aina viimesijainen keino ja kasvatukselliset keinot ovat aina ensisijaisia.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

5.6 Yhteydenpito läheisiin ihmisiin

Sosiaalityöntekijällä on velvollisuus jatkuvasti sijaishuollon aikana arvioida, millä tavoin lapsen yhteydenpito-oikeutta toteutetaan hänen etunsa mukaisesti, ja olla aktiivinen yhteydenpidon edistämisessä.

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä vastaa siitä, että lapsen ja vanhemman tapaamisista sovitaan riittävän tarkasti asiakassuunnitelmassa eikä sopimista voi jättää perhehoitajan tehtäväksi. Sijaishuollossa lapselle on turvattava hänen kehityksensä kannalta tärkeät, jatkuvat ja turvalliset ihmissuhteet. Lapsella on oikeus tavata vanhempiaan, sisaruksiaan ja muita hänelle läheisiä henkilöitä vastaanottamalla vieraita tai vierailemalla perhekodin ulkopuolella sekä pitää heihin muuten yhteyttä käyttämällä puhelinta tai lähettämällä ja vastaanottamalla kirjeitä tai niihin rinnastettavia muita luottamuksellisia viestejä taikka muita lähetyksiä. Lapsen sisarussuhteiden vaalimiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. On tärkeää, että lapsi saa itse määritellä, ketkä ovat hänen läheisiään. Myös aikaisempien sijaishuoltopaikkojen ihmissuhteet voivat olla lapselle tärkeitä. Parhaiten lapsen etu toteutuu tilanteissa, joissa hänen ympärillään olevat aikuiset tulevat keskenään toimeen ja tuntevat toisensa riittävän hyvin.

Perhehoitajan tehtävään kuuluu ymmärtää yhteydenpidon merkitys lapselle ja ottaa vastaan lapsen kaikenlaiset tunteet, ja kannustaa lasta yhteydenpitoon läheistensä kanssa. Perhehoitajan tulee kertoa lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle lapsen reaktioista yhteydenpitoa koskien, ja lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä hyödyntää näitä tietoja yhteydenpidon suunnittelussa.

Jos lapsen tapaamiset järjestetään perhehoitajan tai vanhemman kotona, sosiaalitoimi vastaa tapaamisten turvallisuudesta ja tapaamiseen osallistuvien henkilöiden kunnon tarkistuksesta tarvittaessa ennen tapaamista. Tapaamisten aikaisen vuorovaikutuksen laadulla on suora yhteys lapsen hyvinvointiin. Osallistumalla ajoittain tapaamisiin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai muu työntekijä saa hyvän käsityksen lapsen ja häntä tapaavien henkilöiden välisestä vuorovaikutuksesta, sen vahvuuksista ja mahdollisista haasteista. Samalla työntekijöillä on tarvittaessa mahdollisuus ohjata vuorovaikutusta lapsen kasvua ja kehitystä tukevaan suuntaan. Tapaamisia ei voida kuitenkaan valvoa ilman tapaavan henkilön ja/tai lapsen suostumusta, jos sille ei ole perustetta. Mikäli asiasta ei voida sopia, kyseeseen voi tulla yhteydenpidon rajoittamispäätös.

Mikäli tapaaminen valvotusti on lapsen edun mukaista, on sosiaalitoimen velvollisuus järjestää tapaamisille paikka esim. tapaamispaikassa. Perhehoitaja ei voi toimia tapaamisten valvojana, mutta hän voi tukea lapsen ja tämän läheisen välisen tapaamisen toteutumista asiakassuunnitelmassa sovittavalla tavalla.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

5.7 Lapsen tuki ja palvelut

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee neuvotella palveluiden ja etuuksien hakemisesta aina perhehoitajan ja palveluja järjestävien tahojen kanssa. Sijaishuollossa oleva lapsi on oikeutettu saamaan hänen hoitonsa ja huoltonsa kannalta tarvittavat palvelut ja tukitoimet (esim. terveydenhuollon palvelut, erikoissairaanhoidon palvelut, varhaiskasvatus- ja koulupalvelut) hyvinvointialueelta ja kunnasta, jonne hänet on sijoitettu. Perhehoidossa elävän lapsen kohdalla muun muassa varhaiskasvatuksella ja koululla on kolme yhteistyötahoa: perhehoitajat, sosiaalityöntekijä ja huoltaja.

Lapsen kotikunta maksaa varhaiskasvatuksen kokonaiskustannukset ja kuntien sivistystoimet neuvottelevat kustannuksista keskenään. Hyvinvointialue ei maksa lapsen varhaiskasvatukseen liittyviä kustannuksia, koska maksuvastuu kuuluu lapsen kotikunnalle.

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ilmoittaa lapsen tiedot sijoituskunnan opetustoimeen mahdollisimman ajoissa. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä huolehtii siitä, että koululla on lapsen opetuksen järjestämisen kannalta tarpeelliset tiedot lapsen taustasta ja tilanteesta. Ensisijaista on, että tiedot luovutetaan yhdessä huoltajan ja lapsen kanssa. Opetukseen liittyvä päätösvalta sijaishuollon aikana siirtyy hyvinvointialueen sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle siltä osin kuin se on huostaanoton tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeen. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on lapsikohtaisesti arvioitava, käyttääkö kouluasioissa lapsen puolesta puhevaltaa huoltaja vai sosiaalitoimi.

Huoltajalla on aina oikeus saada tietoa sekä esittää näkemyksensä lapsen opetuksen järjestämisestä ja päättää lapsen osallistumisesta uskonnon tai elämänkatsomustiedon opetukseen.

Lapsen asiakassuunnitelmaan tulee kirjata, miten lapsen terveydenhuolto, varhaiskasvatus, perusopetus ja muu opetus järjestetään. Asiakassuunnitelman yhteydessä käydään läpi lapsen tilanne, varhaiskasvatukseen, koulunkäyntiin ja harrastuksiin liittyvät konkreettiset käytännöt sekä mm. arkeen liittyvien päätösten ja asiakirjojen allekirjoitusoikeus (esim. kokeet, kuljetus- ja retkiluvat sekä poissaolokuittaukset). Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä allekirjoittaa esimerkiksi Kelahakemukset, ja muut mahdolliset viralliset hakemukset. Arjen huolenpidon ja kasvatuksen kannalta perhehoitajalle annetaan Wilman tai muun vastaavaan sähköisen järjestelmän käyttöoikeudet.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Perhehoitajan tehtävä on omalta osaltaan varmistaa, että mm. varhaiskasvatus- ja kouluyhteistyö toteutuu asiakassuunnitelmassa sovitulla tavalla.

Sijaishuollon aikana lapsella on oikeus tarvitsemiinsa terveydenhuollon palveluihin. Terveyskeskuksen ja sairaanhoitopiirin on annettava lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa asiantuntija-apua ja tarvittaessa järjestettävä lapsen tutkimus sekä hoito- ja terapiapalveluja lapselle. Lasten tarvitsemat seksuaalisen hyväksikäytön tai pahoinpitelyn epäilyn selvittämiseen liittyvät palvelut on järjestettävä kiireellisenä.

Käyttövara ja pankkitili

Lapselle ja nuorelle annetaan käyttövaroja kalenterikuukausittain henkilökohtaisia tarpeita varten.

Laissa ei ole määritelty käyttövaralle kiinteää määrää alle 15-vuotiaalle lapselle, vaan käyttövarat määräytyvät lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Sen sijaan 15 vuotta täyttäneille minimi on 1/3 elatustuen määrästä.

- Käyttövaran määrää tarkastellaan vuosittain
- Lapsen sijaisperheen on pidettävä kirjaa lapselle annettujen käyttövarojen maksamisesta. Kirjaukset lähetetään tiedoksi lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle vuosittain. Käyttövarojen maksaminen lapselle tai nuorelle on lakisääteinen asia. Käyttövaroja ei saa jättää maksamatta, vaikka lapsi olisi toiminut sopimattomasti. Maksamatta jättäminen ei saa olla rangaistustoimi. Alaikäisellä on oikeus itse päättää käyttövarojen käytöstä sen estämättä, mitä holhoustoimesta annetussa laissa säädetään.
- Lapsen huoltajat säilyvät huostaanotosta huolimatta lapsen edunvalvojina (ellei toisin ole määrätty). Käytännössä he voivat nostaa varoja alle 18-vuotiaan lapsensa nimissä olevalta pankkitililtä. Perhehoitaja voi avata omiin nimiinsä tilin, johon hän voi antaa lapselle käyttöoikeuden, ja maksaa esimerkiksi käyttövarat kyseiselle tilille.
- Täysi-ikäisen pitkäaikaisessa perhehoidossa olevan nuoren henkilökohtaiseen käyttöön on jäätävä asiakasmaksulaissa (7 c §) määritelty vähimmäiskäyttövara. Lähtökohtaisesti 18 vuotta täyttäneen nuoren perhehoidosta maksetaan STM:n vahvistama vähimmäiskulukorvaus, koska täysi-ikäinen nuori on lähtökohtaisesti itse vastuussa henkilökohtaisista menoistaan ja toimeentulostaan. Jälkihuollon sosiaalityöntekijä ja nuori tekevät yhdessä perhehoitajien kanssa suunnitelman nuoren taloudesta (suhteessa kulukorvauksella katettaviin kustannuksiin). Yhdessä on varmistettava, että nuorella on tuloja tai varallisuutta siten, että hänellä on käytettävissään kuukausittain vähimmäiskäyttövaraa vastaava summa (Asiakasmaksulaki 7 c §).

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Lapselle maksettavia käyttövaroja ei ole tarkoitettu kattamaan lapsen koulunkäyntiä tai harrastuksia, vaan kyse on taskurahan luonteisista varoista, joiden käytöstä lapsi saa itse päättää. Käyttövaroja ei ole myöskään tarkoitettu käytettäväksi sellaisten hygieniatuotteiden hankkimiseen, joiden on katsottava kuuluvan osaksi perhehoitoa. Lapsella on oikeus itse päättää henkilökohtaiseen käyttöön saamistaan käyttövaroista ja opetella itsenäistä rahan käyttöä perhehoitajan tukemana.

Lapsen edunvalvoja (yleensä huoltaja) ei ole siten oikeutettu määräämään varojen käytöstä. Käyttövarojen määrään ja maksamiseen ei saa vaikuttaa lapsen käyttäytyminen sijaishuoltopaikassa.

Perhehoidossa olevan lapsen tai nuoren tulee olla yhdenvertaisessa asemassa suhteessa muihin perhehoidossa oleviin lapsiin ja nuoriin. Kaikki perheen lapset ovat samassa asemassa käyttövarojen suhteen. Lapsen käyttövaroihin liittyen yhteiset toimintakäytännöt vahvistavat lapsen yhdenvertaisuutta sijaisperheessä suhteessa perheen lapsiin sekä suhteessa lähiyhteisössä vallitseviin tapoihin vähentäen eriarvoisuuden kokemuksia.

Myös sijoitetulla lapsella tulee olla mahdollisuus pankkipalvelujen käyttämiseen ja rahan säästämiseen tilillään. Pankkitili voi olla lapsen nimissä, johon pääsevät myös lapsen huoltajat. Mikäli on perusteltu syy epäillä, että lapsen vanhempi tai muu huoltaja käyttää oikeuttaan väärin ja nostaa lapsen rahoja omaan käyttöön, sosiaalityöntekijän tulee harkita edunvalvojan hakemista lapselle taloudellisiin asioihin. On myös mahdollista, että perhehoitaja avaa itselleen tilin, johon lapsella on käyttöoikeus. Jos perhehoitaja menehtyisi, voi lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä esittää pyynnön kuolinpesän edustajalle lapselle kuuluvien varojen palauttamisesta.

Passi ja matkustuslupa

Huostaan otetun alaikäisen osalta sosiaalihuollon toimielin antaa luvan passia varten. Perhehoitaja voi hakea lapselle passia jättämällä hakemuksen passiviranomaiselle. Hakemukseen liitetään lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän lupa passin myöntämiseksi. Huostaan otettu lapsi voi matkustaa ulkomaille, kun lapsen asioista vastaavalta sosiaalityöntekijältä on siihen lupa. Sosiaalityöntekijä kirjoittaa englanninkielisen matkustusluvan, jossa käy ilmi, että sijoitettu lapsi saa matkustaa perhehoitajan kanssa joko yleisesti tai tiettyyn maahan tiettynä aikana. Perhehoitajan tehtävä on tarkistaa hyvissä ajoin matkan järjestävältä taholta kuten laivayhtiöltä tai matkatoimistolta tai, jos kyseessä on omatoimimatka, kohdemaan viranomaisilta, minkälainen lupa matkustamiseen tarvitaan ja että matkan järjestäjä ymmärtää sijoitetun lapsen kohdalla luvan antajan olevan huoltajan asemesta lapsen

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Sijoitetun lapsen huoltajille on hyvä tiedottaa matkasta hyvissä ajoin.

Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta perhehoidossa olevalle lapselle

Perhehoidossa olevalle lapselle voidaan järjestää tukipalveluna tukihenkilö- ja/tai tukiperhetoimintaa, lähtökohtaisesti palvelua järjestetään hyvinvointialueen omana toimintana. Palvelun myöntäminen perustuu sosiaalityöntekijän tekemään arvioon ja päätökseen palvelun tarpeesta, jos se on perusteltua lapsen kuntoutumisen näkökulmasta. Tukiperhettä ei järjestetä perhehoitajan vapaan järjestämiseksi.

6 Tuki perhehoitajalle

Perhehoitajan on tärkeää ottaa itselleen vastaan apua ja tukea, mikäli sen katsotaan olevan lapsen hyvän hoidon ja huolenpidon edistämiseksi tarpeellista. Perhehoitajan tuki ja palvelut suunnitellaan sijoituksen alkuvaiheessa ja sijoituksen aikana yhdessä perhehoitajan, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja perhehoitajan vastuutyöntekijän kanssa. Alkuvaiheen tuen suunnitelman tavoitteena on, että niin lapsi kuin perhehoitaja saavat mahdollisimman hyvän tuen sijoituksen onnistumiseksi. Tukeen vaikuttavat sijoitetun lapsen yksilölliset tarpeet, perhehoitajan perheen kokonaisuus ja perhehoitajien valmiudet. Käyty valmennusprosessi on vasta alku perhehoitajuudelle. Perhehoitajalla tulee olla mahdollisuus tarvittaessa konsultoida eri alojen asiantuntijoita.

Perhehoidon lakisääteinen tuki

Perhehoitajan lakisääteinen tuki muodostuu nimetyn vastuutyöntekijän tuesta ja yhteistyöstä, ennakkovalmennuksesta, täydennyskoulutuksesta, työnohjauksesta, taloudellisesta tuesta, vapaasta, hyvinvointi- ja terveystarkastuksista sekä kaikille lapsiperheille kuuluvista sosiaalihuoltolain mukaisista tukimuodoista sekä muista kunnan ja hyvinvointialueen perus- ja erityispalveluista. Hyvinvointialueen sosiaalitoimi vastaa hyvinvointialueella valmennettujen perhehoitajien tuesta.

Perhehoitajan vastuutyöntekijän tuki

Perhehoitajalle nimetty vastuutyöntekijä huolehtii siitä, että perhehoitaja saa tarvittavan tuen. Perhehoidon onnistumisen edellytyksenä on perhehoitajalle annettu oikea-aikainen ohjaus ja tuki. Vastuutyöntekijä tekee aktiivisesti yhteistyötä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Vastuutyöntekijän ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on oltava aktiivisia ja ennakoivia perhehoitajan ja hänen perheensä tuen ja palvelujen järjestämisessä. Perhehoitajille laaditaan perhehoidon tuensuunnitelma.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Täydennyskoulutus

Hyvinvointialue vastaa perhehoitajalle annettavasta lisä- ja täydennyskoulutuksesta toimeksiantosopimukseen kirjattavalla tavalla. Lapsella saattaa esim. olla erityisiä neurologisia vaikeuksia tai hän voi olla traumatisoitunut, mikä vaatii kohdennettua täydennyskoulutusta.

Perhehoitoyksikkö Koivikko järjestää seuraavia koulutuksia ja valmennuksia:

- Perhehoitajalla on oikeus saada vähintään 2 päivää vuodessa täydennyskoulutusta. Perhehoitoyksikkö Koivikko järjestää vuosittain koulutusta perhehoitajille ja sosiaalityöntekijöille.
- Lyhytaikaisen perhehoidon sijaisperheille järjestetään osana PRIDE-valmennusta lyhytaikaisen perhehoidon valmennus (12 h). Lyhytaikaisen perhehoidon sijaisperheet ovat käyneet ensin PRIDE-valmennuksen.
- Läheisverkostoperheille järjestetään erillinen valmennus (12 h).
- Nuoruusikäisen lapsen perhehoitajille tai nuoren perhehoitajuutta harkitseville perheille järjestetään tarvittaessa täydennyskoulutusta nuorten sijoituksiin.

Työnohjaus

Perhehoitajille järjestetään tarpeenmukaista yksilötyönohjausta, perhekohtaista työnohjausta tai ryhmätyönohjausta, jolla tuetaan hoito- ja kasvatustyötä, perhehoitajan jaksamista ja voimavaroja. Työnohjaustavasta ja määrästä päättää työntekijä. Työnohjausta järjestetään aluksi kolmen ohjauksen jakso, jonka jälkeen arvioidaan mahdollinen tarve jatkolle.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai perhehoitajan vastuutyöntekijän neuvonta tai ohjaus on tarpeellinen ja ensisijainen tuki perhehoitajalle, mutta se ei kuitenkaan korvaa perhehoitolain 15 §:ssä säädettyä työnohjausta.

Perhehoitoyksikkö Koivikko antaa tietoja mahdollisista työnohjaajista. Perhehoidon vastuutyöntekijä tekee sopimuksen työnohjaajan kanssa toiminnasta.

Intensiivisen tuen ryhmä

Perhehoitoyksikkö Koivikko järjestää uusille perhehoitajille intensiivisen vertaistuen ryhmän, Intu- ryhmän Keski-Suomen sijaishuollon tukipilarit mallin mukaisesti. Ryhmä on jatkumo valmennukselle. Ryhmän tavoitteet perustuvat perhehoitajan viiteen valmiuteen tukien sijoitetun lapsen ja perhehoitajan kiintymyssuhdetta, yhteistyön rakentumista eri osapuolten kesken ja perhehoitajan voimavaroja. Ryhmä tarjoaa myös vertaistuen. Tapaamisia on viisi (5). Ryhmän vetäjinä toimii kaksi työnohjaajaa, joista toinen on Perhehoitoyksikkö Koivikon sosiaalityöntekijä, jolla on PRIDE-valmentajan ja työnohjaajan pätevyys.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Intensiivisen tuen ryhmän jälkeen perheille tarjotaan mahdollisuutta jatkaa työnohjausryhmänä kymmenen (10) kertaa. Ryhmän vetäjänä toimii Intu-ryhmästä tuttu toinen työnohjaaja. Ryhmässä perheet saavat vertaistukea ja saavat mahdollisuuden puhua asioistaan luottamuksellisesti.

Mentorointi

Perhehoidon mentorointi on kokeneen, mentorointikoulutuksen saaneen perhehoitajan antamaa asiantuntija-apua aloittelevalle tai haasteellisessa tilanteessa olevalle toiselle perhehoitajalle. Mentorointia voidaan käyttää esimerkiksi perhehoitajuuden aloitus- ja päättymisvaiheissa, haastavissa kasvatus- ja vuorovaikutustilanteissa sekä erilaisissa perhehoitajuuteen liittyvissä kriisitilanteissa.

Mentoroinnista tehdään sopimus perhehoitajan vastuutyöntekijän, mentorin ja perhehoitajan kanssa. Sosiaalitoimi maksaa mentorin palkkion ja matkakulut. Tapaamisia on noin 1–2 kertaa kuukaudessa 4-6 kk ajan, tarvittaessa mentorointia voidaan jatkaa pidempään, enintään vuoden ajan. Mentoroinnissa on **muistettava perhehoitajan vaitiolovelvollisuus. Perhehoidossa olevan lapsen ja hänen vanhempansa asiat ovat salassa pidettäviä, joita perhehoitaja ei voi tuoda keskusteluissa esille.**

Perhehoitoyksikkö Koivikko välittää mentoreita perhehoidon tarpeisiin.

Perhehoitajan vapaan järjestäminen

Perhehoitajalle tulee järjestää perhehoitolain mukaisesti vapaata 2 vrk/kk. Perhehoitajan vapaan ajaksi järjestetään **sijaishoitaja**, jonka kanssa tehdään toimeksiantosopimus, jossa määritellään sijaishoitajan antama hoito sijoitetulle lapselle perhehoitajan kotona tai sijaishoitajan kotona. Perhehoitaja voi myös itse osoittaa lähipiiristään sijaishoitajaksi sopivan henkilön, jonka kanssa hyvinvointialue tekee toimeksiantosopimuksen perhehoitajan vapaan järjestämiseksi, kun sijaishoitajan tiedot on tarkistettu. **Vapaiden pitäminen on ensisijaista.** Jos perhehoitajalle ei pystytä järjestämään sijaishoitajaa, korvataan pitämättömistä vapaista rahallinen korvaus, joka on enintään 711e/kalenterivuosi. Lakisääteisiä vapaapäiviä ei voi korvata lastenhoitojärjestelyn avulla. Sijaishoitajalle maksetaan tilapäishoidosta hoitopalkkio ja kulukorvausta. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä voi myöntää arvionsa perusteella ylimääräisiä sijaishoitovuorokausia, jos se on lapsen edun mukaista.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa perhehoitajalle kertyneet lakisääteiset vapaat pääsääntöisesti maksetaan sitten, kun lyhytaikaisen perhehoidon tarve on päättynyt. Jos sijoitus lyhytaikaisessa perhehoidossa jatkuu esimerkiksi avohuollon sijoituksena tai kiireellisenä sijoituksena hallinto-oikeuskäsittelyn ajan, tai muutoin pitkittyy,

järjestetään lyhytaikaisen perhehoidon perhehoitajille vapaat perhehoitolain mukaisesti.

Perhehoitoyksikkö Koivikko rekrytoi ja valmentaa sijaishoitajia. Toimintaan tulevilta tarkistetaan edellytykset toimia sijaishoitajina.

Kun perhehoito on jälkihuollon tukitoimi täysi-ikäiselle nuorelle, perhehoitajan vapaan ajaksi ei järjestetä sijaishoitajaa.

Hyvinvointi- ja terveystarkastukset

Päätoimiselle perhehoitajalle tulee järjestää mahdollisuus hyvinvointi- ja terveystarkastukseen joka toinen vuosi. Tarkastus voidaan järjestää myös ei-päätoimisena toimivalle perhehoitajalle, joka ei ole muun työterveyden piirissä. Tarkastukset ovat perhehoitajalle maksuttomia ja vapaaehtoisia. Perhehoitajaa ohjataan itse varaamaan aika. Säännölliset terveystarkastukset ovat suositeltavia perhehoitajille, koska sitäkin kautta voidaan paremmin ehkäistä lasten perhehoidon ongelmia. Perhehoitajien tulee hakeutua terveystarkastukseen oman alueensa terveysasemalle.

Sosiaaliohjaus

Sijaishuollon sosiaaliohjauksen palvelun myöntäminen perustuu sosiaalityöntekijän tekemään arvioon ja päätökseen palvelun tarpeesta. Sijaishuollon sosiaaliohjauksen palvelua myönnetään lapsen, biologisten vanhempien ja perhehoitajien tueksi.

Ensisijaisesti sosiaaliohjauksen tukea perhehoitajalle myönnetään ensimmäisen sijoituksen alkaessa. Sosiaaliohjauksen avulla perhehoitajia tuetaan perhehoitajuuteen kasvamiseen, lapsen tarpeiden ymmärtämiseen sekä perhehoitajan roolin ymmärtämiseen ja toimimiseen yhteistyöverkostoissa.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa sosiaaliohjaus on tukena koko lapsen sijoituksen ajan.

Perhehoitajan muu tuki

Lakisääteisten palvelujen lisäksi voidaan järjestää myös muita palveluita mm. perhetyöntekijän tuki, kodinhoito- ja lastenhoitoapua tai siivouspalvelua. Palvelun myöntäminen perustuu sosiaalityöntekijän tekemään arvioon ja päätökseen palvelun tarpeesta. Lisäksi Keski-Suomen hyvinvointialueella toimii alueittain itseohjautuvia sijaisvanhempien vertaistukiryhmiä. Tarkempia tietoja saa KESIVA Perhehoitajat ry:ltä tai Perhehoitoyksikkö Koivikosta.

Erilaista virkistystoimintaa ja tapahtumia sijoitetuille lapsille ja sijaisperheille järjestävät mm. Perhehoitoliitto, Perhehoitoliiton Sinut ry, KESIVA Perhehoitajat ry, ja Pesäpuu ry. Perhehoitajat voivat hakea normaalihaun kautta virkistyslomia.

Perhehoitoliitto on valtakunnallinen toimeksiantosuhteisen perhehoidon asiantuntija- ja edunvalvontajärjestö. Perhehoitoliiton asiantuntijat antavat neuvontaa ja ohjausta perhehoitajille pääasiassa puhelimitse. Perhehoitoliiton välityksellä on mahdollista saada myös lainopillista neuvontaa. Perhehoitoliitto tarjoaa perhehoidon järjestäjille tukea perhehoidon kehittämiseen ja alueellisten perhehoidon järjestämistä koskevien keskustelujen järjestämiseen. Perhehoitoliiton Sinut ry:n toiminta on tarkoitettu 13–25 -vuotiaille nuorille, jotka asuvat tai ovat asuneet sijaisperheessä, nuorisokodissa tai lastenkodissa.

Tuki sijaissisarukselle

Perhehoitoyksikkö Koivikko järjestää mahdollisuuksien mukaan ennakkovalmennuksessa olevien perheiden omille lapsille ryhmätoimintaa kertaluontoisesti valmennuksen aikana. Ryhmän tavoite on valmentaa myös lapsia kohtaamaan uusi perheenjäsen ja rohkaista lapsia kertomaan kokemuksistaan ja tunteistaan vanhemmilleen ja työntekijöille. Sijaissisaruksille tarjottavaa tukea järjestetään tarvittaessa.

7 Perhehoidon turvallisuus

Perhehoidossa olevalla lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.

Turvallisuuteen kuuluu sekä fyysinen että psyykkinen turvallisuus. Ennakkovalmennusta edeltäen ja sen aikana selvitetään perhekodin olosuhteet ja fyysisten tilojen turvallisuus. Sijoitusprosessin aikana tehdään kotikäynti, jolloin on jo tiedossa, minkä ikäisestä lapsesta on kysymys. Sisätiloissa, pihassa ja lähiympäristössä, mukaan lukien koulutiet, on huolehdittava siitä, että tarpeenmukaiset turvajärjestelyt on tehty. Lisäksi otetaan huomioon lemmikit ja muut lapsen arkeen vaikuttavat tekijät. Psyykkistä turvallisuuden tunnetta lisäävät perhehoitajan perheenjäsenten yhdenvertaisuus, johdonmukaiset kasvatusperiaatteet ja toisia kunnioittava vuorovaikutus.

Perhehoidon tulee olla turvallista kaikille osapuolille. Perhehoidon turvallisuus tulee varmistaa ja sitä tulee myös valvoa. Sijoitetun lapsen vanhemman pitää voida luottaa lapsen olevan turvassa. Perhehoitajien on saatava luottaa siihen, että heitä ei jätetä

yksin selviytymään vaikeista tilanteista. Tällaisia tilanteita voivat olla sijoitettujen lasten tai omien lasten oirehdinta sekä lasten vanhempien ja muiden lasten läheisten sijoitukseen liittyvä kriisi. Arjen turvallisuuden lisäksi lapsen ja vanhempiensa tapaamisten aikaiseen turvallisuuteen tulee kiinnittää huomiota.

Hankalissa tilanteissa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän, perhehoitajan vastuutyöntekijän tai vanhemman vastuutyöntekijän rinnalle voi tulla työpari ja lastensuojelun tiimin ammattitaito otetaan muutoinkin tehokkaaseen käyttöön (esim. systeeminen työskentelytapa).

Ammattilaisten, lapsen vanhempien ja perhehoitajien tulee toimia yhteistyössä keskenään lapsen edun toteutumiseksi. Vanhempia on tuettava siihen, että he ymmärtäisivät perhehoitajiin kohdistamiensa sanallisten tai muunlaisten tekojen vaikuttavan lapsen turvallisuuden tunteeseen. Tarvittaessa väkivallan uhasta ilmoitetaan välittömästi poliisille. Lapsen siirtäminen pois perhehoitoperheestä on viimesijainen keino tilanteen turvaamiseksi myös siinä tilanteessa, että uhka kohdistuu lapseen. Jatkuvuuden turvaamiseksi kaikki muut lapsen ja perhehoitoperheen turvallisuutta lisäävät keinot on käytettävä ennen sijaishuoltopaikan muutosta.

Vanhemman tukeminen vahvistaa mahdollisuutta hyvään yhteistyöhön. Perhehoitajien ja vanhempien hyvä yhteistyö ja rinnakkainen vanhemmuus nähdään merkittävänä tekijänä lapsen näkökulmasta, sillä se luo lapselle jatkuvuuden ja turvallisuuden tunnetta sekä vahvistaa lapsen kiinnittymistä perhehoitoperheeseen.

Huostaanoton valmistelussa tulee joskus eteen tilanteita, jolloin yhteistyö voi osoittautua niin vaikeaksi, että turvallisuuden kannalta on parempi anoa turvakieltoa Digi- ja väestötietovirastolta lapsen olinpaikan salaamiseksi. Hakijana on näissä tilanteissa hyvinvointialueen sosiaalihuollosta vastaava toimielin lapsen laillisena edustajana. Turvakielto voidaan myöntää, jos henkilön turvallisuuteen kohdistuu ilmeinen uhka. Turvakieltomääräys voi ensimmäisellä kerralla olla voimassa enintään viisi vuotta. Sitä voidaan jatkaa kaksi vuotta kerrallaan. Myös lapsen olinpaikan ilmoittamatta jättäminen vanhemmille tai huoltajille lastensuojelulain nojalla voi tulla kyseeseen.

7.1 Tiedon antaminen, salaaminen ja säilyttäminen

Tiedon salaamiseen, antamiseen ja säilyttämiseen liittyvät ratkaisut liittyvät perhehoidon turvallisuuteen. Lastensuojelusta tulee antaa perhehoitajalle sellaiset lasta koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä lapsen asianmukaisen hoidon järjestämiseksi perhehoidossa.

Mikäli vasta arvioidaan perhehoitajan sopivuutta tietylle lapselle, eikä toimeksiantosopimusta ole vielä tehty, voidaan välttämättömiä tietoja luovuttaa sosiaalihuollon asiakaslain 17 § 4 momentin nojalla. Sijoituksen jo tapahduttua tietoa voidaan antaa yhtä laajasti tai suppeasti sijaishuollon muodosta riippumatta. Perhehoitajalla on tärkeää olla kaikki lapsen hoidon kannalta välttämättömät tiedot, jotta hän voi parhaalla mahdollisella tavalla tukea lasta. Perhehoidon turvallisuuden ja asiakassuunnitelmaan kirjattujen perhehoidon tavoitteiden toteutumisen mahdollistamiseksi perhehoitajan on saatava lapsen hoitamista varten lapsesta, hänen menneisyydestään ja hänen verkostostaan riittävästi tietoa. Myös muut lapsen kanssa työskentelevät tahot, kuten varhaiskasvatuksen ja koulun henkilökunta, tarvitsevat tietoa lapsesta. On lapsen etu, että ne tahot, jotka ovat läsnä hänen arjessaan, voivat kohdata hänen yksilölliset tarpeensa ja ennaltaehkäistä esimerkiksi tilanteita, joissa lapsi kuormittuu liikaa.

Lapsen ja hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajan pyytäessä lastensuojelun asiakasasiakirjoja nähtäväkseen, tulee heidän pyytää niitä lapsen asioista vastaavalta sosiaalityöntekijältä. Hyvinvointialueen sosiaalitoimen tulee rekisterinpitäjänä informoida asiakkaita (lasta ja hänen laillista edustajaansa), mihin henkilörekisteriin lasta koskevat tiedot tallennetaan. Sosiaalihuollon asiakkaan hyvään kohteluun kuuluu myös asiakkaasta kerättyjen ja asiakkaaseen liittyvien tietojen oikeanlainen säilytys. Sosiaalihuollon asiakkaalla ja hänen laillisella edustajallaan on asiakirjojen säilyttämiseen liittyen oikeus saada tietää, mihin henkilörekisteriin asiakasta koskevat tiedot tallennetaan. Sosiaalihuollon asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta tai muusta yksityisestä henkilöstä, ovat salassa pidettäviä. Salassa pidettävää asiakirjaa tai sen kopiota tai tulostetta siitä ei saa näyttää eikä luovuttaa sivulliselle eikä antaa sitä teknisen käyttöyhteyden avulla tai muulla tavalla sivullisen nähtäväksi tai käytettäväksi. Niin perhehoitaja kuin perhehoitoon liittyvät viranomaiset ja työntekijät ovat vastuussa siitä, että asiakirjoja säilytetään asianmukaisesti.

7.2 Kriisi- ja väkivaltatilanteet

Perheessä voi tulla eteen haastavia tilanteita, joissa normaalit kotikasvatuksen periaatteet ja käytännöt eivät tunnu riittävän. Tällöin perhehoitajalla on oikeus saada sekä velvollisuus hakea tukea ja apua kotikasvatukseen, sisarussuhteisiin ja perhehoitajien jaksamiseen.

Perhehoitajan perheessä ja lähipiirissä voi sattua kriisitilanne, joka välillisesti vaikuttaa perhehoidossa olevaan lapseen. Perhehoitajan tulee ilmoittaa lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle kriisitilanteista, jotta sosiaalityöntekijällä on ajantasainen tieto lapsen asioista ja elämästä. Perhehoitajan, hänen perheensä ja sijoitetun lapsen tulee saada sekä ottaa vastaan asianmukaisia palveluja, tukitoimia ja

kriisiapua. Akuuteissa kriisi- ja väkivaltatilanteissa otetaan yhteyttä asiasta vastaavaan viranomaiseen ja palveluihin (sosiaalipäivystys, poliisi, ambulanssi, pelastuslaitos). Kriisien jälkihoidossa huomioidaan koko perhe.

Lapsen katoaminen tai kuolema

Perhehoitajan tulee ottaa yhteyttä poliisiin tai hätäkeskukseen ja toimia saatujen ohjeiden mukaisesti. Tämän jälkeen hänen tulee viipymättä ilmoittaa asiasta lapsen asioista vastaavalle sosiaalityötekijälle sekä perhehoitolain 21 § mukaisen ilmoittamisvelvollisuuden mukaan myös hänelle määrätylle vastuutyöntekijälle. Perhehoitajalla on mahdollisuus saada itselleen kriisitilanteissa myös perhehoitolain 15 § määrittämää tukea ja tavata vastuutyöntekijäänsä. Viranomaisten tulee tiedottaa asiasta lapsen huoltajille.

8 Perhehoidon muutostilanteet

8.1 Sijaishuoltopaikan muutos

Sijaishuoltopaikan muutos tulee toteuttaa mahdollisimman suunnitelmallisesti kaikkia osapuolia tukien huomioiden lapsen yksilölliset tarpeet ja etu. Vaikka kyseessä olisi suunniteltu muutos, se on kaikille osapuolille, niin lapselle, vanhemmille, sisaruksille, perhehoitajalle kuin sijaissisaruksille, totuttelemista vaativa asia, johon he tarvitsevat tukea. Lapsen yhteydenpidosta hänelle läheisiksi tulleisiin sijaisperheen jäseniin on sovittava lapsen edun mukaisella tavalla. Koivikko järjestää tukea/työnohjausta perhehoitajille tarvittaessa.

8.2 Perheen jälleenyhdistäminen

Laki velvoittaa arvioimaan perheen jälleenyhdistämisen edellytyksiä lapsen asiakassuunnitelman tarkistuksen yhteydessä, sekä lapsen tai huoltajan hakiessa huostassa pidon lopettamista. Huostassa pidon lakkaaminen ja perheen jälleenyhdistäminen ei kuitenkaan saa olla lapsen edun vastainen. Perheen jälleenyhdistäminen on suunnitelmallinen, kaikkien osapuolien tiedossa oleva prosessi, jonka aikana osapuolet voivat kasvaa muuttuvaan tilanteeseen. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on vastuussa huostaanoton purkamisen prosessista.

Perheen jälleenyhdistämisen prosessissa kaikki osapuolet, lapsi, lapsen vanhemmat, perhehoitajat ja sijaissisarukset tarvitsevat tukea.

Kuten perhehoitoon siirtyessään tai sijaishuoltopaikan muuttuessa, myös vanhempien luokse palatessaan lapsi kokee suuren muutoksen, joka voi sisältää myönteisten tunteiden lisäksi myös vaikeita tunteita.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Perhehoitajalle ja/tai perhehoitoperheelle tulee järjestää heidän tarvitsema tuki. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee huomioida perheen jälleenyhdistämistä (tai sijaishuoltopaikan muutosta) toteuttaessaan, miten yhteydenpitoa perhehoitoperheen ja lapsen välillä jatkossa edistetään ja tuetaan.

8.3 Perhehoito jälkihuollon tukitoimena

Lapsen huostaanotto ja sijaishuolto päättyy viimeistään lapsen täyttäessä 18 vuotta. Tällöin nuorella on oikeus lastensuojelun jälkihuoltoon. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja jälkihuollosta nimettävä vastuusosiaalityöntekijä yhdessä täysi-ikäistyvän nuoren, perhehoitajien ja vanhempien kanssa, alkavat valmistella jälkihuoltoon siirtymistä viimeistään 6kk ennen sijaishuollon päättymistä. Jälkihuollossa olevan 18 vuotta täyttävän nuoren perhehoidon mahdollisesta jatkumisesta jälkihuollon tukitoimena on sovittava jälkihuollon asiakassuunnitelmaa laadittaessa hyvissä ajoin ennen nuoren täysi-ikäistymistä. Jälkihuollon asiakassuunnitelmassa arvioidaan nuoren mahdollisuudet itsenäiseen asumiseen**. Jos perhehoidon katsotaan olevan välttämätöntä nuoren asumisen ja itsenäistymisen tukemiseksi 18 vuotta täytettyään**, otetaan perhehoidon jatkon kestoa arvioitaessa huomioon nuoren avun, ohjauksen ja tuen tarve sekä nuoren opiskelu. Perhehoito on ensisijainen asumispalvelun muoto suhteessa sosiaalihuoltolain mukaiseen yhteisölliseen tai ympärivuorokautiseen asumispalveluun, jos jälkihuollossa olevalla nuorella on edellytyksiä jatkaa perhehoidossa tai tulla sijoitetuksi perhehoitoon.

Perhehoidosta jälkihuollon tukitoimena tehdään aina määräaikainen päätös ja toimeksiantosopimus perhehoitajan kanssa. Perhehoidon tavoitteena jälkihuollossa on aina nuoren kasvu ja kuntoutuminen itsenäisempään asumiseen. Tarvetta perhehoidon jatkumiselle arvioidaan säännöllisesti. Mikäli täysi-ikäinen nuori tarvitsee perhehoidosta itsenäistyessään yhä säännöllisesti tavanomaisen yhteydenpidon ja luotettavana aikuisena toimimisen ylittävää tukea perhehoitajilta, perhehoitoperhe voi jatkaa nuoren tukiperheenä sosiaalityöntekijän erityisellä harkinnalla.

Itsenäistymisvarat

Kun lapsi on sijoitettu kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena, huostaanotettuna tai jälkihuoltona, on hänen itsenäistymistään varten kalenterikuukausittain varattava määrä, joka vastaa vähintään 40 % hänen sosiaali- ja terveydenhuoltonsa asiakasmaksuista annetun lain 14 §:ssä tarkoitetuista tuloistaan, korvauksistaan tai saamisistaan. Määrää laskettaessa ei lapsilisää kuitenkaan oteta huomioon. Lähtökohtaisesti 18 vuotta täyttäneen nuoren etuuksia ei perhehoidon perusteella peritä hoidon korvaukseksi, eikä niistä kartuteta itsenäistymisvaroja. Mikäli lapsella tai

nuorella ei ole itsenäistymisvaroja kerryttäviä tuloja tai ne ovat riittämättömät, tulee sosiaalitoimen tukea sijoituksen päättyessä tarpeellisilla itsenäistymisvaroilla asumiseen, koulutukseen ja muuhun itsenäistymiseen liittyvissä menoissa.

Hyvinvointialueen sosiaalitoimesta vastaava toimielin voi päättää itsenäistymisvarojen maksamisen ajankohdan. Ne on kuitenkin maksettava viimeistään jälkihuollon päättyessä. Nuorta tulee ohjata ja tukea itsenäistymisvarojen käytön suunnittelussa. Sosiaalitoimen tulee antaa selvitys itsenäistymisvarojen kertymisestä ja maksamisesta sijoituksen päätyttyä ja huoltajan, edunvalvojan tai 15-vuotiaan lapsen sitä pyytäessä myös sijoituksen aikana.

Itsenäistymisvaroja kerryttävät lapsen tulot, korvaukset ja saamiset ovat luonteeltaan sellaisia, että ne on tarkoitettu lapsen hoitoon tai huoltoon. Ne voivat olla esim.:

- elatusapu
- elatustuki
- eläkkeet (esim. perhe-eläke)
- elinkorot
- pääomatulot, muut hänestä maksettavat jatkuvat tai kertakaikkiset tulot, korvaukset ja saamiset.

8.4 Adoptio

Adoption vahvistaminen on mahdollista, mikäli kaikki osapuolet siihen suostuvat. Osapuolia ovat 12 vuotta täyttänyt lapsi, vanhempi ja tuleva adoptiovanhempi. Adoptiota ei voida vahvistaa vastoin 12 vuotta nuoremman lapsen tahtoa, jos lapsi on niin kehittynyt, että hänen tahtoonsa voidaan kiinnittää huomiota. Adoption seurauksena lapsen juridinen vanhemmuus siirtyy adoptiovanhemmille. Adoptioneuvontaa voi saada Pelastakaa Lapset ry:n aluetoimistoista. Jos lapsen etu on tai saattaa olla ristiriidassa huoltajan tai edunvalvojan edun kanssa, tuomioistuimen on määrättävä lapselle adoptioasiaan edunvalvoja. Adoptio vahvistetaan käräjäoikeudessa, mikäli adoption katsotaan olevan lapsen edun mukainen. Kun adoptio on vahvistettu, perhehoitopalkkion ja kulukorvauksen maksaminen päättyy.

Tuomioistuin voi adoption vahvistamisen yhteydessä tai sen jälkeen päättää, että adoptiolapsella on oikeus tavata aikaisempaa vanhempaansa tai pitää häneen muulla tavoin yhteyttä, jollei ole aihetta olettaa, että yhteydenpito olisi vastoin lapsen etua. Perhehoidossa oleva nuori voidaan adoptoida perhehoitoperheeseen myös täysi-ikäisenä. Tällöin hakemus tehdään käräjäoikeuteen vapaamuotoisesti nuoren ja perhehoitajien yhteisellä hakemuksella.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

9 Perhehoidon valvonta

Sijoitetun lapsen oikeus on, että hänen hoitoaan, huolenpitoaan ja muita sijoitukseen liittyviä olosuhteita valvotaan säännöllisesti omavalvonnan lisäksi ulkopuolelta. Tässä kohtaa hoidolla tarkoitetaan kaikkea lapsen kokemukseen vaikuttavaa toimintaa sijaishuoltopaikassa. Lastensuojelulaissa säädetään sijaishuollon valvonnasta (79 §) ja perhehoitolaissa perhehoidon valvonnasta (22 §).

Perhehoidon valvonnan voi jakaa ennakolliseen, suunnitelmalliseen ja reaktiiviseen valvontaan (prosessikuvaus liitteenä). Sisällöllisesti valvonta voi olla laillisuusvalvontaa eli toiminnan lainmukaisuuden seurantaa ja valvontaa sekä toiminnan tarkoituksenmukaisuuden seurantaa ja valvontaa. Lapsen hyvinvointialueen tehtävänä on valvoa, että lapsen sijoitus perhehoitoon toteutuu lain mukaisesti ja lapsi saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka hyvinvointialueen ja sijoituskunnan on järjestettävä. Tästä vastaa lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

Valvonta tulee toteuttaa lapsikeskeisesti lasta osallistuttaen sekä varmistaen lapsen oikeuksien toteutuminen. Työntekijöiden käytössä tulee olla konkreettisia lapsilähtöisiä työskentelymenetelmiä sekä mahdollisuus tavata lasta ja perhettä riittävän usein, jotta valvonta voidaan toteuttaa asianmukaisesti. Sijaisperheisiin tehdään kotikäyntejä säännöllisesti ja siten, että kaikki sijaisperheen jäsenet ja perheen ihmissuhteet tulevat huomioiduiksi. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä käy myös vanhempien kanssa keskusteluja lapsen hyvinvoinnista.

Kaikkien perhehoidon osapuolten tulee olla tietoisia lastensuojelun oikeussuojakeinoista. Lapsella tulee olla tieto omien oikeuksiensa lisäksi siitä, mikä on hyvää ja hyväksyttävää kohtelua. Hänellä tulee olla myös tietoa tahoista, joiden puoleen hän voi kääntyä, mikäli kokee joutuneensa kohdelluksi väärin. Valvonta on lasten kuuleminen, joka edellyttää luottamuksellista suhdetta ja vuorovaikutusta. Valvovan, toimivaltaisen viranomaisen tehtävänä on mm. kuulla lapsia ja kyseiselle viranomaiselle tulee taata pääsy sijaishuoltopaikkoihin.

Lupa- ja valvontavirasto (LVV) ohjaa ja valvoo hyvinvointialueen toiminnan lainmukaisuutta. Toimeksiantosuhteinen perhehoito rinnastetaan julkisen sektorin itsensä tuottamiin palveluihin, joten toimeksiantosuhteiseen perhehoitoon ei sovelleta lakia yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011). Toimeksiantosuhteisen perhehoidon valvonta kuuluu sekä sijainti- että sijoittajahyvinvointialueelle, lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle ja perhehoitajan vastuu~~sosiaali~~työntekijälle.

Hyvinvointialueen sosiaalitoimella on omavalvontasuunnitelma oman toiminnan laadun, turvallisuuden ja asianmukaisuuden varmistamiseksi.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

9.1 Ennakollinen valvonta

Toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa rekrytointi ja perhehoitajien ennakkovalmennus ovat ennakollisen valvonnan tärkeimpiä muotoja. Ennakollista valvontaa on myös kaikkien osapuolten näkökulmasta hyvin toteutettu sijoitusprosessi. Perhehoitoyksikkö Koivikko toteuttaa hyvinvointialueella ennakollista valvontaa järjestämällä perhehoidon PRIDE-valmennusta. Ennen lapsen sijoitusta tarkastetaan perhehoitajien rekisteri- ja terveystiedot.

9.2 Suunnitelmallinen valvonta

Perhehoitajalle tulee antaa ohjausta ja tukea sijoitusten aikana. Suunnitelmallinen ohjaus, jossa sosiaalityöntekijä tai perhehoitajan vastuutyöntekijä yhdessä perhehoitajan kanssa käyvät läpi ja suunnittelevat toimintamalleja haasteellisiin tilanteisiin kuten esim. lapsen raivokohtauksiin tai karkaamistilanteisiin.

Toimiva vuorovaikutus perhehoidon osapuolten välillä lisää osapuolten luottamusta sekä halua että valmiuksia tehdä yhteistyötä. Tämä tarkoittaa perhehoitajan, sijoitetun lapsen ja perhettä tukevan ammattilaisen yhteydenpidon säännöllisyyttä sekä lapselle sopivia kanavia saada yhteys vastuusosiaalityöntekijään ja läheiseen ihmiseen. Perhehoidon turvallisuuden ja laadun varmistamiseksi myös perhehoitajien biologisilla tai adoptoiduilla lapsilla ja muista kunnista sijoitetuilla lapsilla tulee olla suora kontakti joko lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään tai perhehoitajalle määrättyyn vastuutyöntekijään.

Asiakaskohtaisen työskentelyn lisäksi sijaisperheisiin tehdään erillisiä suunnitelmallisia valvontakäyntejä, jossa käydään yhdessä läpi perhehoitoon liittyviä asioita. Perhehoidon onnistumisen ja laadun kannalta vastuutyöntekijän yhteydenpito, toimiva yhteistyö sekä oikea- aikainen ja oikeanlainen tuki ovat ratkaisevan tärkeitä.

Valvonnan ja ohjauksen yhteydessä tulee arvioida ja kartoittaa lapsen osallisuutta perheessä ja perhehoitajan valmiuksia toimia perhehoitajana. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja perhehoidon vastuutyöntekijä voivat valvontakäynneillä arvioida perhehoitajan valmiuksia. Tästä esimerkkinä on *Sijaisvanhemman osaamiskartta - väline osaamisen arviointiin ja kehittämiseen.*

9.3 Reaktiivinen valvonta

Ennakollinen ja suunnitelmallinen ohjaus ja valvonta ovat ensisijaisia laadun varmistamisen keinoja. Sen lisäksi perhehoitoon voi kohdistua epäkohtaan puuttuvaa

valvontaa. Valvontakäynti voi perustua ilmoitukseen, joka koskee perhehoidon laatuun liittyvää huolta. Sekä sijoittaja että sijoitus hyvinvointialueen sosiaalityöntekijät/valvonta-asiantuntijat voivat tarkastaa perhehoitajan kodin, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy.

Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta. Tarkastaja on päästettävä kaikkiin perhehoitajan kodin tiloihin. Tarkastuksesta on pidettävä pöytäkirjaa. Tarkastajalla on oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana. Jos perhehoitajan koti tai siinä annettu hoito ja kasvatus todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, sosiaalitoimen on pyrittävä ohjauksen avulla saamaan aikaan korjaus asiassa. Jollei korjausta ole asetetussa määräajassa tapahtunut, sosiaalitoimen on tällöin huolehdittava, että lapsen hoito järjestetään hänen etunsa ja tarpeidensa mukaisella tavalla. Tarvittaessa lapsi siirretään hänen tarpeitaan vastaavaan muuhun sijaishuoltopaikkaan.

Toimeksiantosuhteisella perhehoitajalla on velvollisuus ilmoittaa salassapitosäädösten estämättä lapsen asioista vastaavalle työntekijälle, jos sijoitetun lapsen sosiaalihuollon toteutumisessa on epäkohtia tai epäkohdan uhkaa. Ilmoituksen vastaanottaneen henkilön on ilmoitettava asiasta hyvinvointialueen sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle.

Jos lapsen sijoittanut hyvinvointialue havaitsee perhehoitajan toiminnassa sellaisia epäkohtia tai puutteita, jotka voivat vaikuttaa sijoitettujen lasten hoitoon tai huolenpitoon, sen tulee salassapitovelvoitteiden estämättä ilmoittaa asiasta viipymättä sijoitus hyvinvointialueen sosiaalitoimeen ja Perhehoitoyksikkö Koivikkoon sekä tiedossaan oleville muille lapsia samaan sijaishuoltopaikkaan sijoittaneille hyvinvointialueiden sosiaalitoimille.

9.4 Muistutus ja kantelu

Sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus tehdä muistutus tai kannella saamastaan sosiaalihuollon palvelusta. Ennen muistutuksen tai kantelun tekemistä on suositeltavaa selvittää asiaa palvelua antaneessa yksikössä. Sosiaalihuollossa saamaansa kohteluun tai sosiaalihuollon laatuun tyytymätön voi tehdä muistutuksen kyseiseen toimintayksikköön. Myös lapsen huoltaja, edunvalvoja tai muukin lapselle läheinen henkilö voi tehdä muistutuksen. Sosiaalitoimessa muistutuksen voi tehdä hyvinvointialueen sosiaalitoimen johdolle. Hyvinvointialueella on sosiaaliasiavastaava, joka neuvoo asiakkaita heidän asemaansa ja oikeuksiinsa liittyvissä kysymyksissä.

Sosiaalityöntekijän tehtävä on sekä valvoa perhehoidon lainmukaisuutta ja sitä, että se vastaa ko. lapsen tarpeisiin, että toimia, jos hoidossa on puutteita. Ensisijaisesti sosiaalityöntekijä keskustelee perhehoitajan kanssa ohjaten tätä ja selvittää samalla,

mitä tukea perhehoitaja mahdollisesti tarvitsee. Perhehoitajan tehtävä on kuitenkin julkinen hallintotehtävä ja siksi muistutuksen voi tarvittaessa tehdä myös perhehoitajaa koskien.

Jokainen voi tehdä kantelun lupa- ja valvontavirastoon (LVV), jos katsoo viranomaisen, siihen palvelusuhteessa olevan tai muun julkista hallintotehtävää hoitavan menetelleen lainvastaisesti tai jättäneen velvollisuuden täyttämättä. Vaikka Lupa- ja valvontavirasto ei valvo toimeksiantosuhteessa toimivia perhehoitajia, Lupa- ja valvontavirasto valvoo hyvinvointialueen ja lapsen asioista vastaavien sosiaalityöntekijöiden toimintaa esimerkiksi suhteessa sijaisperheeseen sijoitettuun lapseen.

Ylimpiä laillisuusvalvojia Suomessa ovat eduskunnan oikeusasiamies ja valtioneuvoston oikeuskansleri. Heidän tulee valvoa, että viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtäväänsä hoitaessaan he valvovat perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Jokainen voi tehdä kantelun oikeusasiamiehelle, jos katsoo valvottavan tahon menetelleen tehtävässään lain vastaisesti tai jättäneen täyttämättä velvollisuutensa. Valvonta-asia voidaan ottaa käsittelyyn myös oikeusasiamiehen omasta aloitteesta. Eduskunnan oikeusasiamies voi tehdä myös tarkastuksia valvontansa piiriin kuuluvissa asioissa. Myös oikeuskansleri voi käsitellä hänelle osoitettuja kanteluita ja suorittaa tarkastuksia toimivaltaansa kuuluvissa asioissa, kuten viranomaisissa ja laitoksissa. Toimeksiantosuhteinen perhehoito ei kuulu suoraan kummankaan valvonnan piiriin, mutta lastensuojeluviranomaisen toimintaan kohdistuvan valvonnan kautta valvonta voi kohdistua myös perhehoitoon.

10 Vanhemman velvollisuudet ja oikeudet sekä tuki

Vanhemmuus ja huoltajuus säilyy lapsen vanhemmalla tai vanhemmilla. Lapsen huoltajalla on oikeus päättää lapsen uskonnosta, kansallisuudesta ja nimestä. Tämä edellyttää kuitenkin lausuntoa sosiaaliviranomaiselta, ettei lapsen identiteettiä tarpeettomasti tai toistuvasti horjuteta. Myös lapsen uskonnollinen itsemääräämisoikeus on huomioitava iän ja kehitystason myötä. Vaikka lapsi on sijoitettuna kodin ulkopuolelle, vanhempien elatusvelvollisuus ei lakkaa. Tulojen mukaan laskettava hoitokustannusten korvaus voidaan periä molemmilta vanhemmilta. Elatusmaksu määräytyy lapsen elatuksesta annetun lain mukaisesti. Sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus huostaanoton tarkoituksen toteuttamiseksi päättää lapsen olinpaikasta, hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta sekä näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja

terveydenhuollosta. Huoltajalla on oikeus osallistua näitä asioita koskevaan keskusteluun, ellei kyse ole esimerkiksi kiireellisestä terveydenhuollon toimenpiteestä.

Huostaanottoasiassa huoltajalla on oikeus tiedonsaantiin asianosaisjulkisuuden nojalla, vaikka lapsi olisi kieltänyt tietojen luovuttamisen vanhemmilleen ja huoltajilleen. Sijoituksen aikana huoltajalla on oikeus saada tietoa lapsensa asioista, ellei tiedon luovuttamiselle ole rajoitusperustetta mm. lapsen edun vaarantumisen vuoksi. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tiedottaa huoltajalle ratkaisuista, jotka vaikuttavat oleellisesti lapsen elämään. Myös perhehoitaja tai muun sijaishuoltopaikan edustaja kertoo esim. lapsen ja huoltajan yhteydenpidon yhteydessä lapsen arjen oleellisista ajankohtaisista asioista. Tietojen luovuttamisesta julkisuuslain nojalla päätetään kuitenkin sosiaalitoimessa.

Vanhemmalla on sijoituksen aikana oikeus pitää yhteyttä lapseen asiakassuunnitelmassa sovitulla tavalla. Jos lapsen vanhempi on eri mieltä yhteydenpidon määrästä tai muodosta siten, että asiasta ei päästä sopimukseen, hänellä on oikeus saada sosiaalityöntekijältä valituskelpoinen yhteydenpidon rajoittamispäätös, johon hän voi hakea muutosta.

Huoltajalla on myös oikeus toimia lapsen edunvalvojana taloudellisissa asioissa sekä oikeus käyttää lapsen puolesta puhevaltaa kaikissa lapsen omaisuutta ja taloutta koskevissa asioissa. Huoltajalla ei ole oikeutta puuttua holhoustoimilain mukaan määrätyn lapsen taloudellisten asioiden edunvalvojan määräysvallassa oleviin varoihin (tällaisia voivat olla esim. perintövarat ja henkivakuutuskorvaukset).

Perhehoidon onnistumisen ja lapsen tulevaisuuden kannalta on tärkeää vanhempien tukeminen ja uudenlaisen vanhemmuuden roolin löytyminen. Sijoitetun lapsen vanhemmalle tehdään oma asiakassuunnitelma. Suunnitelma laaditaan tarvittaessa yhteistyössä muun sosiaali- ja terveydenhuollon, kuten päihde- ja mielenterveyshuollon kanssa.

Sijoitetun lapsen vanhemmille järjestetään mm. VOIKUKKIA-vertaistukiryhmiä, joka on tarkoitettu sijoitetun lapsen vanhempien tukemiseen. VOIKUKKIA-ryhmät ovat ammattilaisten ohjaamia huostaanoton kokeneiden vanhempien vertaisryhmiä. Ryhmän tavoitteena on vanhemman oman elämän ja selviytymisen tukeminen ja vanhemmuuden vahvistuminen sekä sitä kautta myös lasten hyvinvoinnin lisääntyminen.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

11 Perhehoitajan velvollisuudet ja oikeudet

Perhehoitajalla on velvollisuus turvata lapselle hyvä hoito ja kasvatus sekä ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen huolenpito ja valvonta. Perhehoitajalla on velvollisuus edistää lapsen oikeuksien toteutumista sekä tukea ja edesauttaa lapsen ja hänen vanhempiensa sekä muiden lapselle läheisten henkilöiden välistä yhteydenpitoa ja perheen jälleenyhdistämistä siten kuin asiakassuunnitelmassa on sovittu.

Perhehoitajalla on velvollisuus edistää lapsen pääsemistä hoitoon ja erityisen tuen järjestymistä. Perhehoitajan tulee tehdä yhteistyötä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyvissä asioissa, osallistua perhehoidon neuvotteluihin ja pitää salassa lapsesta ja hänen vanhemmistaan sekä muista tälle läheisistä henkilöistä saamiaan tietoja.

Perhehoitaja on verovelvollinen perhehoidosta saamistaan palkkioista ja kulukorvauksista. Verottajan ohjeet perhehoitajalle löytyvät Verohallinnon internet-sivuilta. Perhehoitajalla on oikeus vapaaseen, hoitopalkkioon, perhehoidosta aiheutuneiden kustannusten korvaamiseen, hyvinvointi- ja terveystarkastuksiin sekä koulutukseen ja tukeen.

11.1 Muutoksista ilmoittaminen

Perhehoitajan perheen elämässä tapahtuvat muutokset vaikuttavat suoraan sijoitetun lapsen elämään ja näin ollen lapsesta vastuussa olevan sijoittajatahon on välttämätöntä tietää näistä muutoksista. Tiedossa olevista muutostilanteista on hyvä keskustella hyvissä ajoin etukäteen. Esimerkiksi avioeron sattuessa sijaisperhe ei voi päättää lapsen asumisesta ja yhteydenpidosta itse.

Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan lapsen sijoittajataholle esimerkiksi seuraavista seikoista:

- perheeseen sijoitettujen lasten määrissä tapahtuvat muutokset (uusien sijoitusten suunnittelu ja toteutuminen, sijoitetun lapsen poissijoittaminen)
- perhehoitajan tehtävään vaikuttavat elämäntilanteet kuten perhesuhteiden muutokset
- perhehoitajalle sattuneet vakavammat tapaturmat ja sairaudet sekä sairaalassa olo, väkivallanteot,
- oikeustoimet perhehoitajaa kohtaan, kuten syytteeseen joutuminen
- suunnitellut vapaat ja niiden aikaiset järjestelyt
- ulkomaanmatkat ja kotimaan lomamatkat perhehoidossa olevan lapsen kanssa
- välittömästi tieto sijoitetun lapsen vakavammista sairauksista, tapaturmista, väkivallanteoista ja sairaalassa olosta.

Hyvinvointialueiden sosiaalitoimien keskinäinen yhteistyö on tarpeen tilanteessa, jossa perhehoitajan kodin olosuhteissa tapahtuu muutoksia, esimerkiksi kun hoidettavien määrä muuttuu.

11.2 Yhteistyö

Perhehoitaja on velvollinen tekemään yhteistyötä lapsen asioissa asiakassuunnitelmassa sovitulla tavalla. Lapsen asiakassuunnitelmassa sovitaan yhteistyön tavoista lapsen vanhempien sekä lasten läheisten kanssa. Perhehoitajan tulee tukea lapsen yhteyttä hänelle tärkeisiin ihmisiin. Perhehoitajan tulee myös osaltaan toimia rakentavasti yhteistyöverkostossa. Perhehoitajan velvollisuus on pyytää tukea yhteistyöhön silloin, kun yhteistyössä on tarkasteltavia asioita tai se ei suju. Perhehoitajan velvollisuus on myös tuoda omat näkökulmansa esille yhteisneuvotteluissa lapsen arjen asiantuntijana. Yhteistyön rakentamista voivat tukea esimerkiksi yhteiset koulutukset, työohjaus ja mentorointi. Esim. täydennyskoulutukseen osallistuminen voi olla toimeksiantosopimuksessa sovittu velvoite.

11.3 Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus sekä henkilötietojen käsittely

Perhehoitajan tulee noudattaa voimassa olevan tietosuojalainsäädännön edellyttämiä menettelytapoja sekä henkilötietojen käsittelyä ja suojaamista koskevia säännöksiä Lapsen perhehoitoon sijoittanut hyvinvointialueen sosiaalitoimi on lasta koskevien henkilötietojen rekisterinpitäjä. Lisäksi perhehoitajaa sitoo asiakirjojen salassapitovelvollisuus ja vaitiolovelvollisuus perhehoidossa saaduista tiedoista. Jo tieto asiakkuudesta on salassa pidettävä tieto. Hän ei siis saa ilmaista saamiaan tietoja kenellekään sivulliselle hoidon aikana eikä sen päätyttyä. Saatuja tietoja (hyväksikäyttökielto) ei saa käyttää salassa omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi.

Salassapitovelvollisuus on huomioitava myös sosiaalisessa mediassa. Lapsen lastensuojelun asiakkuus on arkaluonteinen tieto ja se voidaan joissakin tapauksissa päätellä julkaistavista kuvista. Sen vuoksi tulee pidättäytyä lapsen kuvien julkaisemisesta esim. sosiaalisessa mediassa. Lasten yhdenvertaisen kohtelun kannalta voi joskus olla perusteltua julkaista kuva esim. harrastustoiminnassa tai sijaisperheen yhteisissä toiminnoissa, joissa näkyy myös sijoitettu lapsi. Julkaisuun on kuitenkin oltava lapsen, huoltajan sekä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän lupa. Yleensä salassa pidettävistä tiedoista voi antaa sivulliselle tietoa vain asiakkaan tai hänen laillisen edustajansa nimenomaisella suostumuksella. Jos alaikäinen kykenee ymmärtämään asian merkityksen, suostumus häntä itseään koskevien tietojen

luovuttamiseen on pyydettävä häneltä itseltään, muutoin suostumuksen antaa hänen laillinen edustajansa. Huostaanotetun lapsen osalta suostumuksesta on siis neuvoteltava lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja huoltajan kanssa sekä mahdollisesti myös lapsen itsensä kanssa. Salassapito- ja vaitiolovelvollisuuden ja hyväksikäyttökiellon rikkominen voi johtaa rikosoikeudelliseen vastuuseen.

Vaitiolovelvollisuuden toteuttaminen

Perhehoitajia sitoo tehtävässään vaitiolovelvollisuus. Sijaisperheen ulkopuolisissa keskusteluissa on syytä olla vaitiolovelvollisuuden takia erityisen tarkkana, sen sijaan perheen sisäisissä keskusteluissa painopiste on lasten yksityisyyden suojaamisen ohella perheen lasten keskinäisen yhteisymmärryksen ja tasa-arvon kokemuksen ylläpitämisessä. Perhehoitajan biologiset ja adoptoidut lapset ja sijoitetut lapset eivät ole toimeksiantosopimuksen osapuolia. Vaitiolovelvollisuus ei siten suoraan koske sijaisperheen lapsia, vaan he saavat puhua omista asioistaan. Sen sijaan lapsille opetetaan ikä- ja kehitystason mukaisella tavalla, mitkä asiat ovat ihmisten yksityisasioita sekä miten ja kenen kanssa ko. asioista keskustellaan. Myös sosiaalityöntekijä tai perhehoitajan vastuutyöntekijä voi käydä perheen lasten kanssa keskustelua, mutta pääasiassa vuorovaikutustaitojen opettaminen on perhehoitajan tehtävä, joka toteutuu arjen vuorovaikutustilanteiden yhteydessä.

Asiakirjojen säilyttäminen

Salassapitovelvollisuuteen kuuluu, että salassa pidettävää asiakirjaa, sen kopiota tai tulostetta ei saa näyttää eikä luovuttaa sivulliselle. Myöskään teknisen käyttöyhteyden avulla tai muulla tavalla ei saa antaa niitä sivullisen nähtäväksi tai käytettäväksi. Perhehoitajan tulee säilyttää lasta koskevat asiakirjat asiakaskohtaisissa kansioissa lukitussa kaapissa ja mahdolliset sähköiset asiakirjat suojatuissa tiedostoissa. Perhehoidon päättyessä asiakirjat palautetaan lapsen sijoittaneelle sosiaalitoimelle.

Lapsen ollessa perhehoidossa hänestä kertyy asiakirjoja myös esim. koulusta ja terveydenhuollosta. Nämä eivät yleensä ole lastensuojelun asiakasasiakirjoja. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijä tehtävä on arvioida, mitä tietoa perhehoitaja tarvitsee toteuttaakseen hyvää perhehoitoa. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa voi pyytää asiakirjat tarpeen mukaan nähtäväkseen ja ottaa tarvittaessa kopion, jos se on tarpeen perhehoitajan tehtävien toteuttamisen ja lapsen hoidon kannalta.

11.4 Perhehoitajan ja hänen perheensä yksityisyyden suoja

Lastensuojelun perhehoito on julkinen hallintotehtävä, joka toteutuu yksityiskodissa. Yksityiselämän suoja koskee kuitenkin myös perhehoitajia ja heidän perheenjäseniään. Ennakkovalmennusraportti tai muu perhehoitajan arviointi saattaa sisältää hyvin

yksityiskohtaista tietoa perhehoitajan sekä hänen perheensä henkilöhistoriasta, parisuhteesta, terveys- ja taloustilanteesta ja niin edelleen. Osa em. tiedoista ei kuulu henkilöille, joilla on oikeus saada lapsen tiedot luettavakseen (kuten lapsen huoltajat). Perhehoitopaikkarekisteriin kirjataan perheestä perheen suostumuksella sopivan, turvallisen perhehoitopaikan löytämiseksi tarpeelliset tiedot. Perhehoitoyksikkö Koivikko ylläpitää perhehoitajien rekisteriä.

Perhehoitajan yksityisyyden suoja on tärkeä myös perhehoidon turvallisuuden kannalta ja se tulee huomioida perhehoidon kaikissa vaiheissa. Sosiaalitoimessa säilytetään perhehoitajaan liittyviä asiakirjoja sijaisperhekohtaisessa kansiossa. Perhehoitajaa ja hänen perhettään koskevia asioita ei kirjata lapsen asiakastietoihin. Perhehoitajaa ja hänen perhettään koskevat tiedot on säilytettävä erillään lapsen tiedoista niin sähköisissä kuin muissa rekistereissä ja perhehoitajan kanssa keskustellaan häntä ja hänen perhettään koskevan tiedon antamisesta etukäteen. On kuitenkin väistämätöntä, että lapsen asiakirjoihin joudutaan kirjaamaan myös perhehoitoa koskevia asioista, ja siten myös perhehoitajaa ja hänen perhettään koskevia seikkoja. Niitä ei tule kuitenkaan kirjata kuin aivan välttämättömiltä osilta. Perhehoitajalla on oikeus saada itseään koskevat asiakirjat tai asiakirjat itseä koskevin osin tiedoksi.

Tällä hetkellä sijoitetun lapsen huoltajat pääsevät katsomaan halutessaan huollettavanaan olevan lapsen tietoja Omakanta-palvelusta. Jos Kanta-palveluun lapsen tietoihin kirjataan perhehoitajan ja hänen perheensä asioita, kirjauksissa on noudatettava erityistä varovaisuutta ja harkintaa.

Perhehoitajan ja hänen perheensä yksityisyydensuoja on pidettävä mielessä myös erilaisissa neuvottelutilanteissa ja lausuntoja annettaessa. Perhehoitaja saattaa luottamuksellisesti kertoa viranomaisille perheestään asioita, joita ei ole tarpeen avata muulle verkostolle. Jos esimerkiksi vanhempien informoiminen vaikuttaa tarpeelliselta, siitä informoidaan ensin perhehoitajaa ja perustellaan tarve hänelle. Samalla perhehoitajalle annetaan mahdollisuus vaikuttaa siihen, mitä kerrotaan, miten, ja millä sanoilla.

11.5 Kuuleminen asiaan osallisena

Ennen päätöstä lapsen huostaanotosta, sijaishuollosta tai huostaanoton lopettamisesta 12 vuotta täyttäneelle lapselle, vanhemmalle, huoltajalle ja henkilölle, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut, on varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Toimeksiantosuhteiselle perhehoitajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen päätöksentekoa silloin, kun lapsen sijaishuoltopaikkaa ollaan muuttamassa tai huostassa pitoa lopettamassa, ellei lapsi ole ollut perhehoitajan luona vasta lyhyen aikaa. Perhehoitajalla on myös oikeus hakea muutosta edellä mainituissa

asioissa. Perhehoitaja ei voi hakea muutosta yhteydenpidon rajoittamista koskevaan viranhaltijan päätökseen, ellei hän ole lapsen oheishuoltaja. Kuulemisen yhteydessä ja prosessin kuluessa perhehoitajalla on oikeus tietoihin, jotka ovat vaikuttaneet tai voineet vaikuttaa asian ratkaisuun.

11.6 Oikeus vapaaseen

Perhehoitolain mukaan perhehoitajilla on oikeus pitää kuukausittain vapaata. Vapaan tarkoitus on taata perhehoitajalle mahdollisuus irrottautua sitovasta tehtävästään ja tukea hänen jaksamistaan. Mikäli perhehoidossa on useampi kuin yksi lapsi, tulee vapaa pyrkiä järjestämään kaikkien perhehoidossa olevien lasten osalta yhtä aikaa. Perhehoitajalla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa vapaan ajankohtaan. Jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, sosiaalitoimen tulee järjestää perhehoitajalle mahdollisuus vapaaseen, jonka pituus on kaksi vuorokautta kutakin sellaista kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vuorokautta perhehoitajana. Perhehoitaja sopii vapaiden järjestämisestä sosiaalityöntekijän kanssa. Sosiaalitoimi voi järjestää perhehoitajan vapaan ajaksi sijaishoidon tekemällä toimeksiantosopimuksen perhehoitolain 6 §:ssä säädetyt edellytykset täyttävän henkilön kanssa. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä voi harkinnalla myöntää perhehoitajille vapaata enemmän kuin lakisääteiset kaksi vuorokautta kuukaudessa. Nämä vapaat voidaan toteuttaa järjestämällä niin, että huolenpitovastuu vapaapäivien aikaan on sijaishoitajalla.

Perhehoitoyksikkö Koivikko rekrytoi ja valmentaa sijaishoitajia ja vastaa sijaishoitajien toimeksiantosopimukseen liittyvien asioiden hoitamisesta. Sijaishoitajien valmennus perustuu perhehoitolakiin.

Perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio vapaan ajalta. Perhehoitajan vapaan toteuttamisesta ja korvausten suorittamisesta sovitaan toimeksiantosopimuksessa.

Perhehoitajan vapaan järjestämisessä on huomioitava, että vapaan pituutta mitataan laissa vuorokausina, ei päivinä.

Toimeksiantosopimuksen tehnyt perhehoitaja ei ole työsopimuslain (55/2001) 1luvun 1 §:ssä tarkoitetussa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen hyvinvointialueeseen. Siten työsuhteisiin liittyvät elementit ja käsitteet, kuten lomanmääräytymisvuosi, eivät sovellu perhehoitajan vapaan määrittelyyn tai siitä sopimiseen.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

11.7 Sosiaali- ja eläketurva

Viranomaisella on aina ohjaus- ja neuvontavelvollisuus etuuksien suhteen. Erilaisiin etuuksiin liittyvät reunaehdot saattavat muuttua nopeallakin aikataululla, joten sosiaalitoimen kannattaa ensisijaisesti ohjata lasta, vanhempaa ja perhehoitajaa tiedon lähteelle. Ajantasaisia tietoja löytyy esim. KELAn internet-sivuilta. Eläkkeestä, sairauspäivärahasta, kuntoutustuesta, työkyvyttömyyseläkkeestä, perhehoitajan vanhempainpäivärahasta, kuntoutus- ja osakuntoutusrahasta, erityishoitorahasta, opintotuesta ja työttömyysturvasta löytyy kattava tietopaketti myös Perhehoitoliiton verkkosivuilta.

Lapsen KELAn etuuksiin liittyen perhehoitajat täyttävät etuuksiin liittyvät hakemukset lapsen tiedoilla, ja toimittavat hakemuksen lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle allekirjoitettavaksi. Kelan etuudet peritään Keski-Suomen hyvinvointialueelle hoidonkorvaukseksi.

12 Toimeksiantosopimus

Toimeksiantosopimus on virallinen, kahden osapuolen välinen asiakirja, jossa perhehoitaja (kahden ennakkovalmennetun vanhemman perheessä perhehoitajat) ja sijoittava sosiaalitoimi sopivat perhehoitoon liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet. Toimeksiantosopimuksesta säädetään perhehoitolaissa ja sen sisältöön vaikuttavat hyvinvointialueen perhehoidon toimintaohje, sekä perhehoitoon tulevan lapsen asiakassuunnitelma. Toimeksiantosopimus tehdään jokaisen perhehoitoon sijoitettavan lapsen osalta erikseen ennen lapsen muuttoa perhehoitajan luokse tai perhehoitojaksojen aloittamista. Ennen toimeksiantosopimuksen tekemistä perhehoitajaksi aikova henkilö ei vielä ole perhehoitaja. Jos lapsi viettää aikaa tulevan perhehoitajansa luona ennen toimeksiantosopimuksen allekirjoittamista, vierailuihin liittyvistä asioista ja vastuista sovitaan erikseen.

Toimeksiantosopimuksella perhehoitajalle annetaan tehtäväksi arjessa tapahtuva tavanomainen hoito, huolenpito ja kasvatus.

Toimeksiantosopimus on asiakirja, jossa perhehoitaja ja sijoittava hyvinvointialue sopivat perhehoitoon liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet. Perhehoitajana voi toimia ennakkovalmennuksen hyväksytysti käynyt pariskunta tai yksin asuva aikuinen.

Perhehoitajan ja hyvinvointialueen sosiaalitoimen välisessä toimeksiantosopimuksessa sovitaan

- perhehoitajalle maksettavan palkkion määrästä ja suorittamisesta;

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

- perhehoidossa ja hoidon käynnistämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta sekä perhehoidossa olevan kalenterikuukausittaisten käyttövarojen maksamisesta;
- perhehoidossa olevan yksilöllisistä tarpeista johtuvien erityisten kustannusten korvaamisesta;
- hoidon arvioidusta kestosta;
- perhehoitajan oikeudesta vapaaseen, vapaan toteuttamisesta sekä palkkion maksamisesta ja kustannusten korvaamisesta vapaan ajalta;
- hyvinvointi- ja terveystarkastusten järjestämisestä;
- perhehoitajalle annettavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä näiden toteuttamisesta;
- toimeksiantosopimuksen irtisanomisesta;
- tarvittaessa muista perhehoitoa koskevista seikoista;
- yhteistyöstä sosiaalitoimen ja perhehoitajan kesken.

Sopimuksen tekeminen edellyttää aina neuvottelua sopijaosapuolten kesken siinä sovittavista asioista. Asioista on keskusteltava ja sovittava hyvissä ajoin ennen lapsen siirtymistä perhehoitajan luokse. **Toimeksiantosuhteisessa** perhehoidossa Keski-Suomen hyvinvointialueen lastensuojelun sosiaalityöntekijä keskustelee sopimuksen sisällöstä perhehoitajan kanssa.

Toimeksiantosopimuksen allekirjoittavat perhehoitaja/t ja lyhyt- että pitkäaikaisen perhehoidon toimeksiantosopimuksen allekirjoittavat Keski-Suomen hyvinvointialueen lastensuojelun sijaishuollon johtavat sosiaalityöntekijät, joiden työtehtäviin perhehoidon toimeksiantosopimuksen vahvistaminen on delegoitu. Toimeksiantosopimuksen perhehoidosta jälkihuollon tukitoimena 18 vuotta täyttäneelle nuorelle vahvistaa jälkihuollon johtava sosiaalityöntekijä. Kahden aikuisen perheessä sen allekirjoittavat molemmat ennakkovalmennuksen käyneet puolisot. Molemmat puolisot ovat perhehoitajia myös silloin, kun perhehoitotoimintaan liittyvät palkkiot ja kulukorvaukset maksetaan vain toiselle puolisolle. Toimeksiantosopimuksen tehnyt perhehoitaja ei ole työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 1 §:ssä tarkoitetussa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen hyvinvointialueeseen. Toimeksiantosopimuksen allekirjoittamalla osapuolet sitoutuvat sopimuksen sisältämiin oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa ei aina ehditä käydä asioita läpi ennen lapsen siirtymistä perhehoitoon. Toimeksiantosopimus sitoo sen tekijöitä noudattamaan sopimusta. Toimeksiantosopimusta tarkistetaan hoidon tilanteen muuttuessa ja kun sen tarkistamiseen on muutoin aihetta. Tarve tarkistamiseen syntyy esim. asiakassuunnitelman muuttuessa tai toisen sopijaosapuolen sitä vaatiessa.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Hyvinvointialueen sosiaalitoimi ei kuitenkaan voi yksipuolisesti määritellä sopimuksen ehtoja perhehoitolain edellyttämää vähimmäistasoa heikommaksi.

Tarvittaessa toimeksiantosopimus päivitetään.

Toimeksiantosopimuksessa viitataan hyvinvointialueen vahvistettuun perhehoidon toimintaohjeeseen, joka on sopimuksen liitteenä. Toimeksiantosopimusta ei kuitenkaan voida muuttaa yksipuolisesti toisen sopijapuolen toimesta.

Perhehoitajan ja Keski-Suomen hyvinvointialueen väliset erimielisyydet toimeksiantosopimuksen sisällöstä käsitellään hallintoriita-asiana ensiasteena hallinto-oikeudessa. Perhehoitaja voi siis tehdä riitaisissa tilanteissa hakemuksen hallinto-oikeudelle. Perhehoitajan on kuitenkin hyvä ensisijaisesti neuvotella lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa mahdollisista epäselvyyksistä ja pyrkiä sitä kautta saamaan ratkaisu asiaan.

Laillisuusvalvojat, kuten lupa- ja valvontavirasto ja eduskunnan oikeusasiamies, eivät valvo toimeksiantosopimuksia. On sinänsä mahdollista tehdä muistutus tai kantelu sosiaaliviranomaisen toiminnasta, mutta valvovat viranomaiset eivät ratkaise toimeksiantosopimukseen liittyvä erimielisyyksiä. Mikäli perhehoitaja on tyytymätön lapsen saamaan kohteluun tai tukeen sosiaalitoimen taholta, hän voi tehdä lapsen puolesta muistutuksen tai kantelun. Hyvinvointialueen nimeämältä sosiaaliasiavastaavalta saa neuvoja ja ohjeita. Yksityisen palveluntuottajan toiminnasta voi myös tehdä kantelun hyvinvointialueen sosiaalitoimelle tai lupa- ja valvontavirastoon.

Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen

Jos toimeksiantosopimuksessa ei ole toisin sovittu, se voidaan irtisanoa päättymään irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua. Irtisanomisajan laskeminen alkaa tiedoksisaantipäivästä. Jos lapsi toimeksiantosopimuksen irtisanomisaikana siirtyy perhehoitajasta johtuvasta syystä/perhehoitajan aloitteesta toiseen sijoituspaikkaan, hoitopalkkion ja kulukorvauksen maksu lakkaa sinä päivänä, kun lapsi siirtyy perhehoitoperheestä pois.

Irtisanominen on epäselvyyksien välttämiseksi hyvä tehdä kirjallisena. Toimeksiantosopimuksessa voidaan sopia myös muunlaisesta irtisanomisajasta tai menettelytavasta. Irtisanomisaika on tarkoitettu perhehoitajan turvaksi taloudellisissa muutoksissa. Irtisanomisajalta kuuluu maksaa palkkio riippumatta siitä, asuuko lapsi perhehoitajan luona sekä kulukorvaus, jos lapsi asuu perhehoitajan luona.

Jos perhehoitajan koti tai siellä annettava hoito todetaan valvonnan yhteydessä sopimattomaksi tai puutteelliseksi tai mikäli perhehoitaja lyö laimin velvollisuuksiaan

perhehoitajana, ja todetaan sen vuoksi sopimattomaksi tai hoito puutteelliseksi, tulee asiassa pyrkiä saamaan aikaan korjaus. Toimeksiantosopimus voidaan purkaa välittömästi, jos puutetta ei korjata asetetussa määräajassa tai puutetta ei voida korjata ilman kohtuutonta vaivaa tai kohtuullisessa ajassa.

Perhehoitajan sijaisena toimivan toimeksiantosopimus

Hyvinvointialueen sosiaalitoimi voi järjestää perhehoitajan vapaan tai muun tilapäisen poissaolon ajaksi tarvittavan sijaishoidon tekemällä perhehoitolain 6 §:ssä säädetyt edellytykset täyttävän henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen, jolla tämä sitoutuu huolehtimaan sijaishoidosta perhehoitajan kodissa tai sijaishoitajan omassa kodissa.

Sijaishoitajan kanssa tehtävässä toimeksiantosopimuksessa sovitaan:

- sijaishoitajalle maksettavan hoitopalkkion määrästä ja suorittamisesta,
- tarvittaessa sijaishoitajalle aiheutuvien kustannusten korvaamisesta,
- toimeksiantosopimuksen voimassaolosta ja
- tarvittaessa muista sijaishoitoa koskevista seikoista.

Sijaishoitaja ei ole työsuhteessa sopimuksen tehneeseen hyvinvointialueeseen. Sijaishoitajalle järjestettävään koulutukseen ja tukeen sovelletaan perhehoitolain 15 §:ää ja hänen sosiaaliturvaansa 20 §:ää.

Sijaishoitajalle toimitetaan hyvän perhehoidon varmistamiseksi tarvittavat lasta koskevat tiedot. Perhehoitolain säädökset huomioidaan myös sijaishoidon aikana.

12.1 Perhehoidon järjestäminen yksityisen toimijan kautta

Perhehoitoa voidaan järjestää ostopalveluna yksityisiltä palveluntuottajilta ja järjestöiltä, jos lapsen tarpeisiin vastaavaa perhehoitoperhettä ei löydy Perhehoitoyksikkö Koivikon omasta perhehoitoresurssista. Tällöin kustannukset määräytyvät yksityisen toimijan kanssa tehdyn hankintasopimuksen mukaisesti.

13 Perhehoidon maksut, palkkiot, korvaukset ja myöntämisperusteet

13.1 Asiakasmaksu

Lastensuojelulain nojalla sijaishuoltona tai jälkihuoltona lapselle annetusta perhehoidosta aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi voidaan periä vanhemmilta maksu, joka saa määrältään olla enintään lapsen elatusavun suuruinen. Perimisen tulee

kuitenkin olla perusteltua huomioiden vanhempien toimeentulon edellytykset ja huollolliset näkökohdat.

Hyvinvointialue voi periä ja nostaa lapselle perhehoidon ajalta tulevat elatusavut perhehoidosta aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi. Lastensuojelun perhehoidosta aiheutuneiden kustannusten korvaamiseksi hyvinvointialue voi periä kohtuulliseksi katsottavan maksun myös muista lapsen tuloista, korvauksista ja saamisista, joita ovat lapsen eläkkeet, elinkorot, elatusavut, avustukset tai muut jatkuvat taikka kertakaikkiset tulot, korvaukset tai saamiset.

13.2 Käynnistämiskorvaus

Pitkäaikaisen perhehoidon käynnistyessä maksetaan tarvittaessa käynnistämiskorvausta. Käynnistämiskorvauksen summa eritellään liitteessä 1.

Käynnistämiskorvaukseen tulee vuosittain elinkustannusindeksikorotukset.

Käynnistämiskorvaus maksetaan tarpeellisen suuruisena tosiasiallisten kulujen perusteella, kuitenkin enintään laissa todettu enimmäismäärä / sijoitettu lapsi. Käynnistämiskorvauksista sovitaan sosiaalityöntekijän kanssa aina etukäteen. Täysi käynnistämiskorvaus maksetaan harkinnalla, jos tehdään vaativa remontti, esim. rakennetaan huonetilaa lapselle. Sijaisperhe laatii luettelon lapsen tarvitsemista tarvikkeista ja mahdollisista kodissa tehtävistä muutostöistä. Tältä pohjalta arvioidaan käynnistämiskorvauksen suuruus. Sosiaalityöntekijän kanssa sovitut hankinnat korvataan sosiaalityöntekijälle toimitettujen kuittien perusteella.

Lapsen siirtyessä pitkäaikaiseen perhehoitoon käynnistämiskorvauksena voidaan maksaa lapsen ikätasoiset perusharrastusvälineet, esimerkiksi polkupyörä ja talviliikuntavälineet, ellei lapsella niitä ole. Lähtökohtaisesti käynnistämiskorvaukseen sisältyvät hankinnat tehdään sijoituksen alkaessa. Tarvittavia lisähankintoja voidaan tehdä erikseen sopien ensimmäisen sijoitusvuoden aikana.

Sijoituksen päättyessä käynnistämiskorvauksella ja kulukorvauksilla hankitut tarvikkeet ja varustus ovat lapsen omaisuutta. Mikäli ne ovat edelleen lapsen ikätaso huomioiden hänelle tarpeellisia, on tarvikkeet ja varusteet annettava lapsen mukaan lapsen muuttaessa pois perhehoidosta.

Tarvittavia lisähankintoja voidaan tehdä erikseen sopien ensimmäisen sijoitusvuoden aikana. Sijoituksen päättyessä käynnistämiskorvauksella ja kulukorvauksilla hankitut

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

tarvikkeet ja varustus ovat lapsen omaisuutta, mikäli ne ovat edelleen lapsen ikätaso huomioiden hänelle tarpeellisia. Muutoin tarvikkeet ovat hyvinvointialueen omaisuutta.

13.3 Hoitopalkkio

Perhehoitolain 16 § ja 17 § oikeuttavat perhehoitajan saamaan ainakin laissa määritellyn perhehoitajan vähimmäispalkkion. Hoitopalkkio on korvausta perhehoitajalle sijoitetun lapsen hoitamisesta. Hoitopalkkio ei ole palkkaa vaan työkorvausta.

Palkkion vähimmäistaso on määritelty laissa sen suuruiseksi, että perhehoitajalle kertyy sen perusteella eläkettä. Toimeksiantosuhteisena perhehoitajana toimimista voidaan verottaa tuloverolain mukaisena tulonhankkimistoimintana tai elinkeinotulon verottamisesta annetun lain mukaisena elinkeinotoimintana.

Peruspalkkion lisäksi Keski-Suomen hyvinvointialueelle määritellään 4 korotusluokkaa: 50 prosentin ja 100 prosentin korotusluokka, sekä erityiskorotusluokka sekä lyhytaikaisen perhehoidon korotus 75 %. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä arvioi korotuksen perusteet vähintään jokaisen kalenterivuoden alussa, mutta myös tarvittaessa lapsen tilanteen muuttuessa. Korotukset myönnetään aina määräajaksi ja palkkionkorotuksen vahvistaa sijaishuollon johtava sosiaalityöntekijä.

18 vuotta täyttäneen nuoren perhehoidosta maksetaan STM:n vahvistamaa vähimmäiskulukorvausta, koska täysi-ikäinen nuori on itse vastuussa henkilökohtaisista menoistaan ja toimeentulostaan. Jälkihuollon Sosiaalityöntekijä ja nuori yhdessä perhehoitajan kanssa tekevät suunnitelman nuoren taloudesta (suhteessa kulukorvauksella katettaviin kustannuksiin). Yhdessä on varmistettava, että nuorella on tuloja tai varallisuutta siten, että hänellä on käytettävissään kuukausittain vähimmäiskäyttövaraa vastaava summa (Asiakasmaksulaki 7 c §)

Keski-Suomen hyvinvointialueella maksettavat palkkioluokat ja palkkioiden korotuksille käytettävät myöntämisperusteet alle 18-vuotiaan perhehoidossa

Perusteita 2. palkkioluokan, eli 50 %:n korotukselle perhehoidossa, esim.:

-Jos lapsen tarve ja hoitoisuus edellyttää perhehoitajan osittaista kotona olemista ja perhehoitaja voi olla ansiotyössä vain osa-aikaisesti.

-Jos lapsella on Kelan maksaman perusvammaistuki tai korotettu vammaistuki ja lapsen hoidollisuus on tavanomaista suurempi. Pelkkä vammaistuki ei välttämättä ole korotuksen peruste.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

-Jos lapsella on kontakteja eri hoitotahoihin ja perhehoitajalla menee paljon aikaa lapsen asioiden hoitamiseen ja tapaamisiin osallistumiseen, mikä aiheuttaa ansionmenetyksiä.
-Lapsen tilanteen tuntevat työntekijät arvioivat lapsen erityistä hoitoa vaativaksi (neuropsykiatriset, psykiatriset, ym. syyt)
-Lapsen läheisverkosto kuormittaa perhehoitajaa paljon. Lapsi oireilee tapaamisista/tapaamisen peruuntumisesta.

Korotuksen perusteita 3. palkkioluokan, eli 100 %:n korotukselle perhehoidossa esim.:
-0-3 -vuoden ikäisen lapsen hoito kotona perhehoitajan toimesta.
-Jos lapsen tarve ja hoitoisuus edellyttää muutoin perhehoitajan kokoaikaista kotona olemista, eikä perhehoitaja voi olla ansiotyössä.
-Jos lapsella on Kelan maksama ylin vammaistuki.
-Jos lapsella on paljon kontakteja eri hoitotahoihin ja perhehoitajalla menee huomattavan paljon aikaa lapsen asioiden hoitamiseen ja tapaamisiin osallistumiseen, mikä edellyttää perhehoitajan pääasiallista kotona olemista.
-Lapsi on arvioitu erityistä hoitoa vaativaksi moniammatillisessa asiantuntijaryhmässä tai muussa asiantuntijalausunnossa.
-Lapsen läheisverkosto kuormittaa todella paljon. Tilanteet suhteessa lapsen vanhempiin vaihtelevat koko ajan. Lapsi oireilee tapaamisista/tapaamisen peruuntumisesta.

Sosiaalityöntekijä keskustelee erityispalkkioluokan käytöstä aina johtavan sosiaalityöntekijän kanssa.

Erityispalkkioluokan perusteita esim.
-Vaikea kehitysvamma tai muu **erityisen vaikea hoidollisuus**, mikä vaatii jatkuvaa perhehoitajan läsnäoloa tai jatkuvaa toiminnanohjausta lapselle.
-Lapsella on useita diagnooseja
-Lapsella ei ole toimintakykyä selviytyä itsenäisesti ikäänsä vastaavalla tavalla
Isompi lapsi ei voi olla yksin kotona, lasta pitää valvoa koko ajan (ei voi jättää, koska lapsi vaarantaa itsensä tai muut).

Lyhytaikaisen perhehoidon palkkion korotus on 75% peruspalkkiosta, kun lapsi sijoitetaan lyhytaikaiseen perhehoitoon (kiireellinen sijoitus tai avohuollon sijoitus).

Perhehoitajat ovat velvollisia ilmoittamaan lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle, mikäli perhehoitajan olosuhteissa esimerkiksi työhön palaamisessa tapahtuu muutoksia aikaisemmin sovittuun.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Lapsen tilapäinen tai toistuva poissaolo sijaisperheestä
Seuraavissa tilanteissa perhehoidon palkkio, joka on voimassa olevassa perhehoidon toimeksiantosopimuksessa sovittu, automaattisesti puolitetaan ja perhehoitajalle maksetaan 50 % hoitopalkkiosta:
-alle 18-vuotias lapsi on yli 2 kk sairaalahoidossa, maksetaan 3. sairaalassaolokuukaudesta eteenpäin palkkio tämän suuruisena
-yli 18-vuotias nuori asuu viikot opiskelupaikkakunnalla ja käy viikonloppuisin sijaisperheessä
-yli 18-vuotias nuori on yli 2 kk sairaalahoidossa, maksetaan 3. sairaalassaolokuukaudesta eteenpäin palkkio tämän suuruisena
-nuori on varusmies- tai siviilipalvelusta suorittamassa ja käy viikonloppuisin sijaisperheessä.

Sijoitetun lapsen **alle kahden kuukauden yhtäjaksoinen** sairaalahoito tai muu sovittu oleskelu muualla kuin perhehoidossa ei vähennä palkkiota, mikäli perhehoitajan vastuut säilyvät poissaolon aikana. Muussa tapauksessa hoitopalkkion määrä määritellään tapauskohtaisesti harkiten, huomioiden perhehoitajan tosiasiallisen osallistuminen lapsen huolenpitoon, sen kuormittavuus ja kustannukset.

Palkkiota määritettäessä pitää huomioida, mistä syystä perhehoito on keskeytynyt. Myös mahdollinen perhehoitajan ja lapsen välinen yhteydenpidon jatkuminen lapsen edun mukaisella tavalla tulee huomioida. Poikkeustilanne voi kestää enimmillään kolme kuukautta, jonka jälkeen asia arvioidaan uudelleen maksujen osalta.

Perhehoitajan sairastuminen

Hoitopalkkion keskeytys tulee kyseeseen, mikäli perhehoitaja on sairauslomalla ja lapsen hoito on järjestetty muualla kuin sijaisperheessä. Perhehoitajalle maksetaan enintään 30 vuorokautta hoitopalkkiota, mikäli lasta hoidetaan muualla perhehoitajan sairastumisen aikana. Mikäli sijoitetun lapsen perhehoito jatkuu sijaisperheessä perhehoitajan sairauspäivien ajan, perhehoitajan on mahdollista saada sairauspäiväraha ja perhehoidon hoitopalkkio yhtä aikaa.

Perhehoitajan tulee ilmoittaa lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle välittömästi palkkioiden ja kulukorvausten maksuperusteisiin vaikuttavat muutokset ja erityisesti lasten poissaolot sijaisperheestä. Sosiaalityöntekijä ilmoittaa muutokset toimistosihteerille.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Lapsilisä

Lapsilisä maksetaan perhehoitajalle toistaiseksi voimassa olevissa toimeksiannoissa eli pitkäaikaisissa sijoituksissa. Perhehoitajan tulee tehdä lapsilisähakemus Kelaan yhteistyössä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa pääkäytäntö on, että lyhytaikaisissa sijoituksissa lapsilisää ei siirretä vanhemmalta lyhytaikaiselle sijaisperheelle.

13.4 Kulukorvaus

Perhehoitolain mukaan perhehoitajalle maksetaan todellisten kustannusten mukainen korvaus. Perhehoitaja ei ole sijoitettavaan henkilöön nähden elatusvelvollinen. Kulukorvauksella katetaan sijoitetun lapsen hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvia kustannuksia. Kulukorvausten summat eritellään tarkemmin liitteessä 1.

Keski-Suomen hyvinvointialueen maksamat kulukorvaukset ovat lakisääteistä minimikulukorvausta korkeampia ja tällä on pyritty siihen, että kulukorvaus kattaa pääasiassa kaikki lapsen kulut.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa ja kriisisijoituksissa maksetaan kulukorvauksena ylintä kulukorvausta. Lapsilisää tai käynnistämiskorvausta ei makseta lyhytaikaisessa perhehoidossa. Erityisissä tilanteissa sosiaalityöntekijällä on mahdollisuus myöntää harkinnalla joitain lapselle välttämättömiä tarvikkeita.

Kulukorvauksena ei makseta eivätkä siihen kuulu kunnan tai hyvinvointialueen erikseen kustannettavat palvelut (esim. varhaiskasvatus, iltapäiväkerhot tms.), jotka hoidetaan ensisijaisesti myöntämällä maksuvapautus palveluista.

Kulukorvauksella hankitut tavarat ovat lapsen ja mikäli ne ovat vielä käyttökelpoisia, annetaan ne sijoituksen päättyessä lapselle niin lyhytaikaisessa kuin pitkäaikaisessa perhehoidossa.

Keski-Suomen hyvinvointialueella kulukorvaukseen katsotaan kuuluvan:

- ravinto
- asunnon käytöstä aiheutuvat menot
- henkilökohtainen puhtaus ja siisteys
- vaatetuksen hankinnasta ja huollosta aiheutuvat kulut
- kulukorvaus pitää sisällään tavanomaisesta elämästä aiheutuvat kilometrikustannukset. Ei korvata kilometrejä esim. kuljettamista kavereiden luokse tai kaupassa/ostoksilla käyntiä.
- tavanomaiset virkistys- ja harrastustoiminnasta aiheutuvat kulut esim. uinti,

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

hiihtovälineet, luistimet, kypärä, ajanmukainen kännykkä liittymineen, kansalaisopistojen maksut
- tavanomaiset terveydenhoidosta aiheutuneet kulut kuten käsikauppalääkkeet
- paikallisliikenteen kulut ja paikalliset kuljetukset
- lapsen puhelu- ja tiedonsiirtokustannukset
- luokkaretket, leirikoulut
- perusrippileiri ja muut perusleirit
- muut jatkuvat tavanomaiset menot
- lapsen/nuoren käyttövara
  Alle kouluikäiset 10 €/kk
  6-9 -vuotiaat 20 €/kk
  10-14 -vuotiaat 40 €/kk
  15 v. täyttäneelle lapselle tai nuorelle vähintään määrä, joka vastaa kolmasosaa kulloinkin voimassa olevasta elatustuen määrästä (ks. liite 1)

18 vuotta täyttäneen nuoren perhehoidosta maksetaan STM:n vahvistama vähimmäiskulukorvaus, koska täysi-ikäinen nuori on itse vastuussa henkilökohtaisista menoistaan ja toimeentulostaan. Jälkihuollon sosiaalityöntekijä ja nuori tekevät yhdessä perhehoitajien kanssa suunnitelman nuoren taloudesta (suhteessa kulukorvauksella katettaviin kustannuksiin). Yhdessä on varmistettava, että nuorella on tuloja tai varallisuutta siten, että hänellä on käytettävissään kuukausittain vähimmäiskäyttövaraa vastaava summa, (Asiakasmaksulaki 7 c §).

Lapsen tilapäinen tai toistuva poissaolo sijaisperheestä

Sijoitetun lapsen kuukauden yhtäjaksoinen sairaalahoito tai muu sovittu oleskelu muualla kuin sijaisperheessä ei vähennä kulukorvausta, mikäli lapsen tosiasialliset kulut poissaolon ajalta hoitaa sijaisperhe. Muussa tapauksessa kulukorvauksen määrä arvioidaan tapauskohtaisesti lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa.

Perhehoitajan sairastuminen

Kulukorvauksen keskeytys tulee kyseeseen, mikäli perhehoitaja on sairauslomalla ja lapsen hoito on järjestetty muualla kuin sijaisperheessä. Perhehoitajalle maksetaan täysimääräistä kulukorvausta enintään 30 vuorokautta, mikäli lasta hoidetaan muualla perhehoitajan sairastumisen aikana. Tämä koskee myös lyhtyaikaista perhehoitoa. Mikäli sijoitetun lapsen perhehoito jatkuu sijaisperheessä perhehoitajan sairauspäivien ajan, perhehoitajan on mahdollista saada sairauspäiväraha ja perhehoidon kulukorvaus yhtä aikaa.

Mikäli perhehoito keskeytyy muista perhehoitajasta johtuvista syistä, maksut keskeytyvät samanaikaisesti.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Palkkioiden ja korvauksien maksuperusteissa tapahtuneet muutokset perhehoitajan tulee ilmoittaa lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle, joka ilmoittaa asiasta toimistosihteerille. Ilmoitusvelvollisuus koskee erityisesti sijoitettujen lasten poissaoloja, kuten sairaalajaksoja.

13.5 Taloudellinen tuki lapsen kuluihin, joita peruskulukorvaus ei kata

Taloudellisen tuen myöntäminen perustuu sosiaalityöntekijän tekemään arvioon ja päätökseen tuen tarpeesta ja määrästä. Taloudellinen tuki myönnetään kuitteja/tositteita vastaan. Sosiaalityöntekijällä on aina tilanteen niin vaatiessa mahdollisuus poiketa päätöksissään pääsääntöisistä ohjeistuksista.

Pitkäaikaisessa sijoituksessa perhehoitajalle maksetaan kulukorvauksen ja hoitopalkkion lisäksi lapselle tuleva lapsilisä. Yli 16-vuotiaan hoitotuki ja kuntoutusraha peritään hoidon korvaukseksi ja ne kerryttävät lapsen itsenäistymisvaroja.

Jälkihuollon taloudellinen tuki täysi-ikäiselle nuorelle suunnitellaan ja tarve arvioidaan aina tapauskohtaisesti sosiaalityöntekijän kanssa.

13.5.1 Terveydenhuolto ja terapia

- Yleisperiaatteena on, että perhehoitajat käyttävät ensisijaisesti julkisia terveyspalveluja.

- Kulukorvaukseen sisältyvät tavanomaiset perusterveydenhuollon kustannukset, kuten terveyskeskusmaksut sekä lääkekustannukset infektiosairauksista.

- Erikseen korvataan kuittien/tositteiden perusteella erityissairaanhoidon kulut, krooniset, pitkäaikaiset sairaudet ja suuret kertaluontoiset kulut, kuten sairaalajaksot, leikkaukset, neurologiset tai psykiatriset arviointi- ja hoitojaksot, joita ei korvata muun lainsäädännön perusteella. Em. sairaudenhoitoon liittyvät lääkekulut, mikäli niitä ei korvata muun lainsäädännön perusteella. Näihin liittyvien matkakulujen korvaus on **0,33 €/km**, mikäli Kela ei korvaa matkoja.

- Erikseen korvataan myös kuittien/tositteiden perusteella sairaalamaksut ja poliklinikkamaksut.

- Kohtuulliset kustannukset silmälaseista (alle 12-vuotiaiden silmälasikehykset max. 100 €, yli 13-vuotiaiden max. 200 €, linssit optikon määräyksen mukaan).

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

13.5.2 Opiskelukulut

- Kaikkien alle 18-vuotiaiden opintotuki peritään sosiaalitoimelle. Perhehoitajien tulee yhdessä nuoren kanssa huolehtia opintotuen hakemisesta ja hakemuksen toimittamisesta lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle allekirjoitettavaksi. Peritty opintotuki kerryttää sijaishuollossa olevan lapsen itsenäistymisvaroja 40 %.
- Opiskelusta aiheutuvat mahdolliset kustannukset korvataan, kuten matkakulut (Kelan koulumatkakorvauksen ylittävältä osalta) ym. opiskelusta aiheutuvat ylimääräiset menot kuittien/tositteiden perusteella.
- Vihkot, kynät, kumit, kansiot yms. kuuluvat kulukorvaukseen.
- Jälkihuollossa olevaa nuorta voidaan tukea taloudellisesti opiskelukustannuksissa.

13.5.3 Harrastuskulujen korvaaminen

- Perusharrastaminen ja vapaa-ajantoiminnot, niihin liittyvät matkat ja välineet esim. uinti, hiihtovälineet, luistimet, kypärä, ajanmukainen kännykkä liittymineen, kansalaisopistojen maksut sisältyvät peruskulukorvaukseen. Kulukorvaus kattaa harrastuksesta, osallistumismatkoista ja harrastusvälineistä (sukset, luistimet, monot, pyöräilykypärät) aiheutuvia kuluja 40 €/kk eli 480 €/vuosi.
- Lapsen erityistarpeiden perusteella voidaan maksaa kulukorvaukseen sisältyvän peruskorvauksen lisäksi yksi tärkeä lapsen kehitystä tukeva erityisharrastus ja tarvittaessa siihen liittyvät kuljetukset (joukkoliikennemaksu tai kilometrikorvaus 0,33 €/km). Esimerkiksi musiikkitunnit, urheilu, lisenssimaksut ja harrastuksen vaatima tarvikkeisto, tasokoemaksut, vaadittavat vakuutukset liittyen em. harrastukseen, kilpailumatkojen kohtuulliset matkakulut. **Erityisharrastuksesta tai sen aloittamisesta sovitaan asiakassuunnitelmassa.**
- Mopon hankinta ja moposta aiheutuvat kulut ovat erityisharrastusmenoja ja niitä korvataan kuittien/tositteiden perusteella kuten muitakin harrastusmenoja, enintään 400 €/vuosi. Korvataan joko mopokortista tai mopon hankinnasta aiheutuvat menot, ei molempia. Mopon hankintaan liittyvistä asioista sovitaan yhdessä sosiaalityöntekijän ja sijaisperheen kanssa.
- Polkupyörän hankintaa avustetaan kuittien/tositteiden perusteella enintään 600 € sijoituksen aikana. Avustus voidaan jakaa kolmeen osaan seuraavasti: Pienten pyörään myönnetään 100 €, 3–6 luokkalaiselle, mikäli hän kulkee kouluun pyörällä 200 €, yläkouluikäisen pyörään 300 € .

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

- Puhelimen hankintaa avustetaan enintään 200 €/joka toinen vuosi.
- Tietokoneen hankintaa avustetaan sosiaalityöntekijän harkinnan mukaisesti enintään 400e.

Lapsen lomanvietosta aiheutuvat kustannukset

- Perhehoitajalle korvataan (maksetaan Oimasta) sijoitetun lapsen lomakustannuksia hakemuksen mukaan kuittia vastaan enintään 300 €/vuosi/lapsi sekä tarvittaessa lapsen passi ja matkavakuutus.

Muut erityiset kulut

- Rippijuhlan tai muun juhlatilaisuuden järjestämistä tuetaan 100 €.
- Iltapäiväkerhotoiminnan maksut korvataan 1.–2. luokkaisille/sosiaalityöntekijä hakee ensisijaisesti maksuvapautuksen.
- Passi, henkilökortti ja oleskelulupa/kansalaisuushakemus korvataan kuittien/tositteiden mukaan.
- Lapsen kotikunta on vastuussa varhaiskasvatuksen kokonaiskustannuksista.
- Jälkihuollossa olevaa nuorta voidaan tukea taloudellisesti esim. harrastus-, opiskelu- ja työllistymiskustannuksissa.

Tuet lapsen vanhemmille

Lapsen vanhemmille korvataan tarvittaessa asiakassuunnitelmassa sovitusti lapsen luonapidosta aiheutuneita kustannuksia. Tapaamisten mahdollistamiseksi vanhemmille myönnetään maksusitoumus junaan tai linja-autoon. Oman auton käytöstä korvataan 0,33 €/kilometri. Lapsen kotilomien ajalta vanhemmalle voidaan maksaa luonapitokuluja 13 €/pv.

Vanhempien tulee ilmoittaa kirjallisesti lapsen tapaamisista ja matkakorvauksista aiheutuneet kulut lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle vähintään kolmen kuukauden välein.

Lapsen biologiselle perheelle voidaan korvata lapsen kanssa tehtävän lomamatkan kustannuksia lapsen osalta todellisia kustannuksia vastaava summa sosiaalityöntekijän harkinnan mukaan. Korvauksen tulee perustua sosiaalityöntekijän näkemykseen lomamatkan merkityksestä lapsen edun näkökulmasta.

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

13.5.4 Kilometrikorvaukset

Ajomatkat, joista maksetaan kilometrikorvausta 0,33e/km:

- Perhehoitajille korvataan intensiivisen tuen ryhmään ja perhehoidon koulutuspäiviin liittyvistä matkoista kilometrikorvausta 0,33 €/km (kotiosoite/ryhmä/koulutuspaikka-kotiosoite)
- Lapsen erityisharrastukseen liittyvät ajomatkat asiakassuunnitelmassa sovitun mukaisesti
- Lapsen ja läheisten tapaamisiin liittyvät ajomatkat asiakassuunnitelmassa sovitun mukaisesti
- Perhehoitajalle voidaan maksaa lapsen kouluun kuljettamisesta, jos minkäänlaista julkista liikennettä ei ole eikä koulukyytejä ole järjestettävissä. Mahdollinen Kelan korvaus vähennetään kustannuksista.

Ajomatkat, joista kilometrikorvaukset maksetaan ainoastaan 10 kilometrin ylittävältä osuudelta ovat:

- lapsen asioihin liittyvät palaverit, neuvottelut, terveydenhuollon käynnit, varhaiskasvatus- ja koulumatkat (alle 10 kilometrin matkat kuuluvat kulukorvaukseen).

Muuta huomioitavaa kilometrikorvauksista:

- Perhehoitajan tulee itse vähentää 10 kilometrin osuus kokonaiskilometreistä, kun hän ilmoittaa Oimaan ajokilometrit.
- Jos perhehoitajat saavat matkakorvauksen Kelalta (esim. terapioiden osalta), matkoja ei korvata lastensuojelusta. Kelan korvauksen jälkeen jäävä omavastuuosuus voidaan korvata sosiaalityöntekijän harkinnalla.
- Lähtökohtaisesti perhehoitajille ei makseta kilometrikorvauksia täysi-ikäisen nuoren kuljettamisesta, vaan nuorta ohjataan itsenäiseen kulkemiseen, ~~ja~~ esimerkiksi julkisen liikenteen käyttöön.

13.6 Oima-järjestelmän kautta palkkioiden ja korvausten maksu

Perhehoitajien, sijaishoitajien, tukiperheiden ja tukihenkilöiden palkkiot ja korvaukset maksetaan Oiman kautta. Oimaa varten tarvitsee olla sähköpostiosoite molemmilta perhehoitajilta/sijaishoitajilta, jotta perhehoitaja/sijaishoitaja pääsee rekisteröitymään järjestelmään sekä sähköisten allekirjoitusten tekemiseksi. Sähköposti tulisi olla ns. yksityinen eikä perhehoitajan työsähköposti.

- Perhehoitajan/sijaishoitajan tulee tehdä Omaverossa verokortti perhehoidon

palkkiota varten (perhehoidon työkorvaus-verokortti). Oima-järjestelmä saa tiedon suoraan verottajalta, eikä verokorttia tarvitse toimittaa erikseen. Jos perhehoitaja tekee muutoksia verotukseensa, tulee ne tehdä omavero.fi-sivustolla tai verotoimistossa viimeistään kk:n 1. päivä.

- **Oiman kautta maksetaan perhehoitajille kaikki veronalaiset maksut.**
- Perhehoitajan tulee säilyttää arkistolain mukaan kuitteja 6 vuotta verottajan tarkastusta varten.
- Myös perhehoidon käynnistämiskorvaukset maksetaan Oiman kautta.
- Perhehoitajat syöttävät itse kilometrikorvaustiedot Oimaan. Perhehoitajan tulee ilmoittaa kilometri- ja muut- matkoihin liittyvät kulut Oimaan kuukausittain, kuukauden 1. päivään mennessä. Matkakulut maksetaan kyseisen kuukauden 15. päivänä palkkion maksun yhteydessä. Kuluvan vuoden kilometri- ja muita mahdollisia kuluja **ei makseta takautuvasti seuraavana kalenterivuotena, muutoin kuin joulukuun osalta.**
- Jokaisesta lapsesta on täytettävä syntyneet kilometrit Oimaan, johon on merkittävä jokainen kuljetettu päivä erikseen. Jos perheessä on useampi sijoitettu lapsi ja heillä on samoja matkoja, korvataan vain yhden lapsen matka. Matkat ilmoitetaan täysinä kilometreinä, ja tarkoin osoitetiedoin, eli mistä osoitteesta mihin osoitteeseen, ja päivämäärä, sekä käytetty kulkuneuvo, ja matkan tarkoitus.
- Lisäksi Oimaan voi syöttää mahdolliset pysäköintikulut, sekä bussi- ja junalippukulut. Kulut on oltava tarkasti eriteltynä.

Perhehoitajien toivotaan käyttävän ensisijaisesti Oima-järjestelmää. Mikäli perhehoitajalla ei ole mahdollisuutta käyttää Oimaa, niin kulutositteet tulee palauttaa sijaishuollon toimistosihteereille.
Kysy tarvittaessa neuvoa **toimistosihteereiltä p. 040 704 5062 tai p. 050 365 0887**

13.6.1 Perhehoidon maksatuspäivät

- Lastensuojelun pitkäaikaisen perhehoidon palkkion ja kulukorvauksen maksupäivä on kuluvan hoitojakson 15.päivä
- Lyhytaikaisen perhehoidon palkkion ja kulukorvauksen maksupäivä on seuraavan hoitojakson 15. päivä
- Sijaishoitajien ja tukiperheiden palkkion ja kulukorvauksen maksupäivä on seuraavan hoitojakson viimeinen arkipäivä
- Palkkiolaskelma näkyy Oiman-sivuilla. Palkkiolaskelma näkyy myös verkkopankissa
- Maksupäivän osuessa viikonlopulle tai arkipyhälle, on maksupäivä viikonloppua tai arkipyhää edeltävä arkipäivä

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

13.7 Vakuutukset

Hyvinvointialue vakuuttaa perhehoitajat perhehoitajan tehtävässä tapahtuvan tapaturman ja siinä ilmenneen ammattitaudin varalta työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisella vakuutuksella. Perhehoitajan tapaturmavakuutus on voimassa silloin, kun vamma tai sairaus tapahtuu perhehoitajan tehtävässä (esim. lapsen hoitotilanteessa perhehoitajan selkä venähtää lasta nostaessa tai perhehoitaja kaatuu kauppareissulla). Perhehoitajan vapaa-ajalla tapahtuneet vahingot eivät kuulu tämän vakuutuksen piiriin. Mikäli perhehoitajalle tapahtuu tapaturma, tulee perhehoitajan mennä yleislääkäritasoiseen lääkäriin joko julkiselle tai yksityiselle puolelle.

Hyvinvointialue on ottanut täysajan tapaturmavakuutuksen vakuutusyhtiö Lähitapiolasta huostaanotetuille ja sijoitetuille lapsille. Lapsen aiheuttamaa vahinkoa sijaisperheessä tarkastellaan lähtökohtaisesti yleisten vahingonkorvausperiaatteiden kannalta. Siten vahingon korvaamisesta vastaa ensisijaisesti vahingon aiheuttaja. Alaikäisen osalta on kuitenkin huomioitava hänen ikänsä ja kehitystasonsa sekä perhehoitajan valvontavastuu lapsesta sekä sijoittajan vastuu perhehoidon järjestäjänä.

Perhehoitajaa velvoitetaan ottamaan laajennettu kotivakuutus ja selvittämään vakuutuksen ehdot. Perheeseen sijoitetun lapsen omaisuus sisältyy lähtökohtaisesti perhehoitajan koti-irtaimiston vakuutukseen. Edellytyksenä kuitenkin on, ettei kyseessä ole lyhytaikainen tai tilapäinen perhehoito. Sijaisperhe voi myös vakuuttaa erikseen omistamiaan arvokkaampia esineitä vahingon varalle. Mahdollisen lapsen aiheuttaman vahingon vahingonkorvausvastuuta selvitettäessä tarkastellaan perhehoitoon sijoitetun henkilön vastuuta aiheuttamastaan vahingosta, perhehoitajan vastuuta ja valvontavelvollisuutta hoidossaan olevan henkilön aiheuttamasta vahingosta sekä sijoittajan vastuuta perhehoidon järjestäjänä.

14 Perhehoidon säädöstausta

Perhehoidon toteutuksessa noudatetaan mm. seuraavia säädöksiä niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen:

- Perhehoitolaki (263/2015) sekä muutokset (510/2016)
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) ja sosiaalihuoltoasetus (607/1983)
- Lastensuojelulaki (417/2007)
- Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002)
- Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)
- Perustuslaki (11.6.1999/731)
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

- Laki (734/1992) sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista
- Julkisten alojen eläkelaki (81/2016)
- Työtapaturma- ja ammattitautilaki (459/201
- Sairausvakuutuslaki (1224/2004)
- Vahingonkorvauslaki (412/1974)
- Pelastuslaki (79/2011)
- Hallintolaki (434/2003)
- Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019)
- EU:n tietosuoja-asetus (GDPR)
- Tietosuojalaki (1050/2018)
- Kotikuntalaki (201/1994)
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/83)
- Asetus lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (556/94

15 Yhteystiedot

Kriisitilanteiden varalta sijaishuollon sosiaalityöntekijät toimivat vuorollaan virka-aikaisena päivystäjänä klo 8.00–15.45. Päivystysnumero on 050 527 9157.
Lapsen asioista vastaavien sijaishuollon sosiaalityöntekijöiden yhteystiedot löytyvät www-sivuilta, osoitteesta: https://hyvaks.fi/asiointi/sijaishuollon-tyontekijoiden-yhteystiedot.

Perhehoitoyksikkö Koivikko puh. 050 311 8620.

Keski-Suomen sosiaali- ja kriisipäivystysyksikkö huolehtii virka-ajan ulkopuolisesta päivystyksestä. Sosiaali- ja kriisipäivystyksen numero: 014 266 0149. Mikäli sosiaali- ja kriisipäivystyksen työntekijä ei pysty vastaamaan puheluun, päivystyksen tavoittaa yleisen hätänumeron 112 kautta

16 Liitteet

Liite 1: Palkkiot ja kulukorvaukset

Huom! Indeksimuutokset vuodelle 2027 määritellään vasta marras-joulukuussa

Nyt esitettävät palkkiot perustuvat vuoden 2026 peruspalkkiosta tehtäviin korotuksiin. Niiden pohjalta esitetään maakunnan yhteneväisiksi lyhytaikaisen ja pitkäaikaisen perhehoidon maksuiksi:

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Palkkio:

Perushoitopalkkio 1.046,20 €

Korotetut palkkiot 1.1.2026 alkaen

2. Palkkioluokka: 50 % korotusluokka, 1.569,30 €
3. Palkkioluokka: 100 % korotusluokka, 2.092,40 €
4. Palkkioluokka: Erityispalkkio 2.614,53 €
5. Palkkioluokka: Lyhytaikainen perhehoito, 75 % korotusluokka, 1.830,86 €

Perhehoitajan kulukorvaus:

Perhehoitajalain mukaan perhehoitajalle maksetaan todellisten kustannusten mukainen korvaus. Sosiaali- ja terveysministeriön määrittelemän kulukorvauksen vähimmäismäärä on 1.1.2026 lukien 501,10 € perhehoidossa olevaa henkilöä kohti kuukaudessa.

1.1.2026 alkaen:

Kulukorvaus/kk

0-11 vuotta	12-16 vuotta	17-18 vuotta	Lyhytaikainen ph
669,72€/kk	790,91€/kk	991,22€/kk	991,22€/kk

Perhehoidon käynnistämiskorvaus:

Perhehoidon käynnistyessä maksetaan tarvittaessa käynnistämiskorvausta, jonka enimmäismäärä perhehoitajalain perusteella on vuonna 2026:

- 3.558,60 €/lapsi

Sijaishoitajan palkkio ja kulukorvaus:

Palkkio: 100e/vrk

Kulukorvaus/vrk

0–11 vuotta	12–16 vuotta	17–18 vuotta
21,11 €/vrk	24,93 €/vrk	31,24 €/vrk

Sijaisperheiden lastenhoitajalle, jolla on yksittäisiä päiviä

ilmoitetaan tehdyt tunnit/pv
tuntipalkkiot
koulutettu lastenhoitaja tai lähihoitaja = 12,66 €/h
ei alan koulutusta = 11,20 € /h

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Mentoripalkkiot

Mentoritoiminnasta maksetaan mentorille palkkiota 60 €/45 minuuttia ja matkakulut 0,57 €/km.

Lapsen käyttövarat/kk

Alle kouluikäiset	6-9 -vuotiaat	10-14 -vuotiaat	15-vuotta täyttäneen
10 €/kk	20 €/kk	40 €/kk	66,04 e/kk (v.2026)

-15 v. täyttäneelle nuorelle maksetaan vähintään määrä, joka vastaa kolmasosaa kulloinkin voimassa olevasta elatustuen määrästä

Liite 2: Perhehoidon valvontaprosessi

